

1 Finansplan

1.1 En plan för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget

Sverige befinner sig i en ekonomisk vinter. Inflationen har inte varit på en så hög nivå på 30 år och Sverige bedöms vara i en lågkonjunktur. Den höga inflationen skadar Sveriges ekonomi och är löntagarnas värsta fiende, eftersom den leder till att reallönerna sjunker och att värdet på sparande minskar. En hög skuldsättning och en hög andel rörliga bostadslån gör att svenska hushåll och företag är känsliga för de högre räntorna som följer av inflationen. Samtidigt drabbar kostnadsökningar även välfärden. Tillväxten fortsätter att utvecklas i svag takt och Sverige går in i lågkonjunkturen med en hög arbetslöshet i jämförelse med andra europeiska länder. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och andra omvärldsfaktorer skapar därtill fortsatt osäkerhet om hur ekonomin kommer att utvecklas framöver.

Det ekonomiska läget är utmanande, men Sverige har alla förutsättningar att ännu en gång hantera en svår ekonomisk tid. Statsfinanserna är stabila, arbetsmarknaden robust och dess parter ansvarstagande, för att nämna några exempel. Det viktigaste för Sveriges ekonomi just nu är att inflationen bekämpas. Den är till stor del roten till det besvärliga ekonomiska läget som Sverige befinner sig i och en effektiv inflationsbekämpning är ett nödvändigt steg för att stärka svensk ekonomi.

Utöver det svåra ekonomiska läget finns det stora samhällsproblem att ta tag i. En allt för stor invandring under lång tid har i kombination med en kravlös integrationspolitik lett till stora problem och utbredd utanförskap i delar av samhället. Den grova organiserade brottsligheten fortsätter att släcka liv samtidigt som den sprider sig från storstäderna till mindre orter. Dessutom har den senaste tidens koranbränningar och desinformationskampanjer försämrat säkerhetsläget i Sverige och för svenskar utomlands. Klimatfrågan fortsätter att vara en av vår tids stora utmaningar. En ambitiös och effektiv klimatpolitik är nödvändig för att Sverige ska nå hela vägen till nettonollutsläpp till 2045.

Budgetpropositionen för 2024 syftar till att bekämpa inflationen och hantera dess effekter för bl.a. hushållen och välfärden, samt att stärka rättsväsendet och försvaret. Givet det besvärliga ekonomiska läget behöver regeringen i första hand fokusera på att hantera Sveriges mest akuta problem.

Regeringen arbetar efter en långsiktig plan i tre delar för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget:

1. Bekämpa inflationen samt stötta hushållen och välfärden
2. Återupprätta arbetslinjen
3. Genomföra strukturreformer för en högre tillväxt

Det finanspolitiska ramverket behöver värnas för att säkra stabilitet och förutsebarhet i den ekonomiska politiken. Under alltför många år har överskottsmålets nivå inte uppnåtts. Den ordnade budgetprocessen bidrar till den trovärdighet som behövs för den ekonomiska politiken, men också till stabilitet och motståndskraft i svensk ekonomi. De senaste åren har visat att det finanspolitiska ramverket är förenligt med en mycket aktiv finanspolitik i en lågkonjunktur. Den möjligheten bör inte missbrukas och det är viktigt att skyndsamt återgå till en ordnad budgetprocess. Det är genom att bedriva en ansvarsfull politik det byggs upp en motståndskraft mot kommande kriser.

Regeringen tar nu ansvar i ett pressat ekonomiskt läge och gör tuffa prioriteringar för att inte riskera att elda på inflationen. Samtidigt är det uppenbart att utsatta hushåll och välfärden kommer att behöva stöd genom den här svåra tiden. Det behövs en uthållighet i inflationsbekämpningen för att vända utvecklingen i svensk ekonomi.

Denna proposition bygger på en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Reformen om sammanlagt 39 miljarder kronor presenteras och redovisas i tabell 1.1.

Bekämpa inflationen samt stötta hushållen och välfärden

Med tanke på den svåra ekonomiska situation som Sverige befinner sig i behöver regeringens högsta prioritet vara att bekämpa inflationen. Inflationen behöver återgå till en låg och stabil nivå. Det är en förutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling och för framtida reallöneökningar. Det vilar ett tungt ansvar på flera aktörer för att förhindra att den höga inflationen blir mer bestående. Riksbankens roll är att verka för att upprätthålla en låg och stabil inflation, medan arbetsmarknadens parter ansvarar för att avtalsrörelsen inte driver på inflationen. Penningpolitiken och finanspolitiken behöver samspela. En väl avvägd finanspolitik underlättar för att få ner inflationen och bidrar till att bördorna för att bekämpa den höga inflationen fördelas jämnare. Regeringen tar ansvar i detta läge genom att bedriva en återhållsam finanspolitik. Skulle finanspolitiken vara för expansiv riskerar det att skapa ett sämre ekonomiskt läge för Sverige, med ännu högre räntor under längre tid och ytterligare försämring av hushållens köpkraft. Prioriteringar behöver därför göras och reformer behöver i stor utsträckning finansieras (se även fördjupning 1). Genom att lägga fram en återhållsam budget bidrar regeringen till att bekämpa inflationen. Samtidigt behöver insatser genomföras för att motverka omotiverade prishöjningar samt för att stötta hushållen och välfärden.

För att motverka att priser höjs mer än nödvändigt föreslår regeringen flera åtgärder. Som regeringen tidigare har aviserat sänks reduktionsplikten vid årsskiftet så att det blir billigare att tanka. Därutöver kommer regeringen att föreslå sänkt skatt på bensin och diesel. För bensin säkerställs att indexeringen inte får genomslag 2024. Därutöver sänks skatten ytterligare både 2024 och 2025. För diesel sänks skatten ned till EU:s minimiskattnivå 2024. Förslaget bidrar till att dämpa höga kostnader för många som är beroende av bil i vardagen, inte minst på landsbygden. Höga kostnader för bensin och diesel sprider sig vidare i hela ekonomin och påverkar t.ex. priserna på transporter och produktionskostnaderna för livsmedel. De höga livsmedelspriserna leder också till att konsumenter väljer bort dyrare alternativ. För att förbättra konkurrenskraften inom svensk livsmedelsproduktion kommer regeringen att föreslå en förlängning av den tillfälligt utökade nedsättningen av skatt på s.k. jordbruksdiesel och att ett krisstöd för jordbruket införs.

Finanspolitiken bidrar också till att dämpa effekten av kostnadsökningarna för många hushåll, inte minst de med små marginaler. Därför föreslår regeringen även åtgärder för att stötta dem som drabbas särskilt hårt av prisökningarna. Ett exempel på en sådan åtgärd är en förlängning av det förhöjda bostadsbidraget för barnfamiljer med svag ekonomi. För att stötta vård, skola och omsorg föreslår regeringen bl.a. att de generella statsbidragen till kommuner och regioner förstärks med 10 miljarder kronor och ytterligare förstärkningar på prestationsbundna och riktade bidrag, vilket innebär att statsbidragen till kommunsektorn förstärks med sammantaget närmare 16 miljarder kronor i budgeten.

Återupprätta arbetslinjen

Den andra delen i regeringens plan för att hantera det svåra ekonomiska läget handlar om att möta lågkonjunkturen med en återupprättad arbetslinje. För att fler ska lämna bidragsberoende och försörja sig själva krävs bättre drivkrafter – det ska alltid löna sig att arbeta. Regeringen har tillsatt en utredning om bidragstak som ska säkerställa att det alltid ska vara mer lönsamt att arbeta än att leva på bidrag. I syfte att motverka utanförskap, öka graden av självförsörjning och påverka incitamentsstrukturer avser regeringen att se över flerbarnstillägget. Integrationspolitiken behöver också bli mer kravbaserad. Regeringen avser därför att införa ett aktivitetskrav på heltid för den som har arbetsförmåga och lever på försörjningsstöd, samt att höja kraven för kvalificering till den svenska välfärden. Regeringen föreslår även åtgärder för att stärka undervisningen i svenska för invandrare (sfi) och avser att få etableringsjobben på plats för att bl.a. förbättra nyanländas möjligheter på arbetsmarknaden. I takt med att etableringsjobben införs ska andra arbetsmarknadspolitiska insatser fasas ut. För att skapa fler vägar till jobb föreslår regeringen fler utbildningsplatser och en effektivare arbetsmarknadspolitik. I denna proposition föreslås en minskning av introduktionsjobben.

För att kunna bedriva en ändamålsenlig arbetsmarknadspolitik är det viktigt att det finns statistiska underlag som ger en tillfredsställande beskrivning såväl av sysselsättningen som av individens möjligheter att försörja sig. Regeringen avser därför att ta fram ett självförsörjningsmått som visar andelen självförsörjande i befolkningen och som kan komplettera det nuvarande sysselsättningsmålet (se vidare fördjupning 3). Regeringen föreslår även att medel avsätts för det fortsatta arbetet med geografiskt indelad statistik för att göra det lättare att identifiera områden i behov av särskilda insatser.

Många som får bidrag och transfereringar har helt eller delvis fått kompensation för den höga inflationen, medan löntagarna har fått en kraftig reallönesänkning. Löntagarna med de lägsta månadslönerna har fått den största reala minskningen av sin disponibla inkomst. Det är därför angeläget att sänka skatten på arbete. Regeringen kommer att föreslå att skatten på arbete sänks från årsskiftet, främst för låg- och medelinkomsttagare. Regeringen kommer även att föreslå sänkt skatt för pensionärer. Dessutom kommer regeringen att föreslå att jobbskatteavdraget för äldre ska indexeras. Under förutsättning att det finns finansiellt utrymme avser regeringen under mandatperioden att lägga fram ytterligare förslag för att sänka skatten på arbete för att öka drivkrafterna till arbete och utbildning. Detsamma gäller skattejusteringar som ökar drivkrafter för sparande.

Genomföra strukturreformer för en högre tillväxt

Finanspolitiken behöver även inkludera åtgärder som förbättrar den långsiktiga tillväxten. Det är avgörande för svenskt välstånd att både tillväxt och produktivitet ökar. För att skapa bättre möjligheter för svenska företag att växa behövs lättnader från byråkrati och administration. Tillståndprocesser behöver kortas, bli effektivare och mer förutsebara. Regeringen har därför inlett ett arbete för att minska regelbördan och de administrativa kostnaderna för företag, bl.a. föreslår regeringen medel för ett förenklingsråd. Dessutom vidtar regeringen åtgärder för att myndigheternas handläggning ska bli effektivare och få kortare handläggningstider. För att förbättra villkoren för de minsta företagen, och andra aktörer med liten verksamhet, kommer regeringen att föreslå en höjd omsättningsgräns för mervärdesskatt. Regeringen har också tillsatt en produktivitetskommission som ska identifiera hinder för produktivitet och föreslå åtgärder för att öka produktiviteten i både privat och offentlig sektor. En trygg och stabil elförsörjning är central för inte minst näringslivet. Därför föreslår regeringen flera åtgärder för en förbättrad elförsörjning, bl.a. kreditgarantier för mer kärnkraft.

För att öka tillväxten behöver tillgången till rätt kompetens och konkurrenskraft säkras. Det handlar om allt från att stärka grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna till att utbilda fler ingenjörer. Skattereglerna behöver utformas för att stärka Sveriges möjligheter att konkurrera om internationell nyckelkompetens och för att främja forskning och utveckling. Som ett led i detta kommer regeringen föreslå att tidsgränsen för skattelättnaden enligt expertskattereglerna utvidgas från 5 till 7 år. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska se över det s.k. FoU-avdraget och expertskattereglerna. För att stärka samhällets och näringslivets kompetensförsörjning föreslår regeringen en särskild ingenjörssatsning. Dessutom föreslår regeringen särskilda forskningsatsningar på sjätte generationens trådlösa system (6G). Regeringen avser även att genomföra åtgärder för att förenkla reglerna på bostadsmarknaden så att byggandet kan öka och mer byggbar mark ska kunna tillgängliggöras. Det bidrar till att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt, vilket är viktigt för att svensk tillväxt ska öka.

Stora samhällsproblem att lösa

Även om det krävs återhållsamhet i finanspolitiken finns det goda möjligheter att genomföra reformer för en regering som klarar av att prioritera. Utöver regeringens plan för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget och hantera dess effekter lämnar regeringen förslag på reformer för att bygga Sverige starkt. Regeringen föreslår därför förstärkningar av rättsväsendet, försvaret och välfärden.

Sverige ska bli ett tryggare land att bo och leva i – på landsbygden, i förorten och i storstaden. Det senaste året har präglats av ett hänsynslöst våld på nivåer som inte har setts tidigare och på platser som tidigare har varit fredade. För att vända utvecklingen genomför regeringen den största offensiven i svensk historia mot organiserad brottslighet. Det innebär fleråriga omfattande förstärkningar av rättsväsendet, bl.a. genom stora satsningar på polisen och utbyggnad av Kriminalvården. Kriminalvården byggs ut för att kunna möta det expansionsbehov som reformerna i Tidöavtalet medför. Preliminära bedömningar indikerar att det innebär åtminstone en fördubbling av antalet platser på häkten och anstalter. Regeringen avser därför att återkomma med en preciserad analys och plan. Regeringen genomför också en översyn av straffrätten. Arbetet innebär ett perspektivskifte i synen på straff där fokus flyttas från förövare till brottsoffer och samhällsskydd. Regeringen arbetar även med att förhindra att fler unga dras in i kriminalitet och förstärker därför det förebyggande arbetet, bl.a. genom att påbörja arbetet med en ny socialtjänstlag.

Invandringen till Sverige har varit ohållbar under en lång tid. I kombination med en kravlös integrationspolitik har det lett till att integrationen har försvårats. Detta har i sin tur lett till ett utbrett utanförskap och kriminalitet i delar av samhället (se även fördjupning 2). För att komma till rätta med problemen sker nu ett paradigmskifte i svensk migrationspolitik. Genom ett reformarbete ska Sveriges lagstiftning för asylmottagande anpassas för att inte vara mer generös än vad som är en skyldighet för en medlemsstat enligt EU-rätten. Utöver det ska arbetet för ett ökat återvändande intensifieras, bl.a. förstärks återvändandearbetet genom att inrätta återvändandecenter och fler förvarsplatser. Regeringen lägger nu om integrationspolitiken så att den bli mer kravbaserad och att det alltid ska löna sig att gå från bidrag till arbete.

Det säkerhetspolitiska läget i omvärlden kräver att Sverige har ett försvar som är redo att skydda svenskt territorium. Med ett kommande svenskt Natomedlemskap inskräps behovet av ett starkt gemensamt försvar. Regeringen har gjort stora förstärkningar av försvarsanslagen och redan 2024 beräknas målsättningen om att försvarsutgifterna ska uppgå till 2 procent av BNP vara uppfyllda. Sveriges motståndskraft behöver dock fortsätta att öka. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina uppvisar ett gränslöst förakt

för folkrätten, den europeiska säkerhetsordningen och för FN-stadgans mest grundläggande regler. Sveriges stöd till Ukraina har varit omfattande och Sverige kommer att fortsätta stödja Ukraina politiskt, ekonomiskt, humanitärt och militärt. Regeringen bedriver samtidigt ett intensivt arbete för att stärka motståndskraften mot de desinformationskampanjer som Sverige utsätts för. Till följd av det försämrade säkerhetsläget och den höjda terrorhotnivån föreslår regeringen också en förstärkning av Säkerhetspolisen.

Välfärden ska gå att lita på. Regeringen fortsätter arbetet med att inrätta en nationell vårdförmedling för att korta värdköerna. Utöver en förstärkning av de generella statsbidragen föreslår regeringen ett nytt sektorsbidrag för hälso- och sjukvården. Regeringen föreslår även riktade och prestationsbaserade stöd till bl.a. cancervården och kvinnors hälsa, samt förstärker det pågående arbetet för att främja psykisk hälsa och korta värdköerna. Regeringen avser att tillsätta en utredning som ska lämna förslag på att stärka tandvårdens högkostnadsskydd för att mer efterlikna det som finns i övrig vård. För att skapa resurser och kapacitet för en sådan reform, där äldre personer med sämst munhälsa ska prioriteras, föreslår regeringen justeringar i utformningen av det statliga tandvårdsstödet och åldersgränsen för avgiftsfri tandvård.

Få saker är så viktiga för Sveriges framtid som skolan. Kunskapsresultaten ska höjas och alla elever ska ha förutsättningar att nå sin fulla potential. Skolan ska tillbaka till grunderna: Alla barn och elever ska möta en verksamhet som är trygg samtidigt som grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna ska prioriteras tidigt. Regeringen föreslår därför breda satsningar på skolområdet i syfte att stärka fokus på kunskapsutveckling, motverka glädjebetygen och minska utrymmet för aktörer med kvalitetsbrister.

Sverige ska föra en ambitiös och effektiv klimatpolitik. Regeringen tar ytterligare steg för att minska utsläppen genom att snabba på omställningen i industrin och elektrifieringen av transportsektorn. Att Sverige elektrifieras är avgörande för att minska utsläppen och därför krävs mer fossilfri el. Från och med 2024 tillåts fler kärnkraftsreaktorer samt reaktorer på fler platser i Sverige. Dessutom föreslår regeringen att utbyggnaden av laddinfrastrukturen snabbas på så att fler ska välja att köra elbil.

Svenska folket ska få bättre valuta för sina skattepengar. Därför skärper regeringen arbetet med att komma till rätta med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Regeringen ser också över utgifterna för den statliga förvaltningen och föreslår bl.a. en generell besparing i statsförvaltningen. Arbetet med att minska antalet myndigheter inleds.

Regeringen tar ansvar för ekonomin i en svår tid

Det besvärliga ekonomiska läget testar politikens uthållighet och förmåga att ta ansvar för svensk ekonomi. Regeringens förslag till budget visar att det går att kombinera en återhållsam finanspolitik för att bekämpa inflationen med reformer som stärker hushållens ekonomi och bygger Sverige starkt genom förstärkningar av rättsväsendet, försvaret och välfärden. Det är så Sverige tar sig igenom den ekonomiska vintern och grunden läggs för att Sverige ska bli ett tryggare och ännu bättre land att leva i.

Tabell 1.1 Reformtabell

Miljarder kronor

	2024	2025	2026
Bekämpa inflationen samt stötta hushållen och välfärden			
Förstärkning av de generella statsbidragen till kommunsektorn	10,00	10,00	10,00
Förlängning av det förhöjda bostadsbidraget för barnfamiljer	0,83	0,00	0,00
Stöd till civilsamhället för arbetet med socialt utsatta situationer	0,10	0,10	0,10
Sänkt skatt på bensin och diesel (exkl. jordbruk)	5,64	7,77	8,05
Kompensation för utebliven skattesänkning samt senareläggning av höjd åldersgräns för det förhöjda grundavdraget	3,20	0,00	3,40
Förlängd skattenedsättning samt sänkt skatt på diesel för jord- och skogsbruk	0,84	0,00	0,00
Möt lågkonjunkturen med en återupprättad arbetslinje			
Sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare	11,04	11,04	11,04
Sänkt skatt för pensionärer	2,18	2,18	2,18
Indexering av jobbskatteavdraget för äldre	0,00	0,09	0,13
Pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt	-12,31	-12,31	-12,31
Ta bort nedsättningen av arbetsgivaravgifter för 15–18 åringar	-1,00	-1,00	-1,00
Introduktionsjobben och antalet matchningstjänster minskas	-2,13	-2,17	-2,17
Höjd merkostnadsersättning till Samhall AB	1,01	1,01	1,01
Ökade medel till Arbetsförmedlingen	0,20	0,00	0,00
En reformerad arbetslöshetsförsäkring	0,00	0,14	-0,10
Fler platser till yrkesinriktad vuxenutbildning	1,77	0,41	0,90
Ökade medel till CSN för handläggning av omställningsstudiestödet	0,05	0,05	0,00
Stöd till folkhögskolornas utbildningsutbud	0,10	0,10	0,10
Tillfälligt höjt tak för rotavdrag	0,96	0,00	0,00
Sveriges tillväxt ska öka genom strukturreformer			
Åtgärder för bättre konkurrens och minskad regelbörda	0,05	0,26	0,24
Ingenjörssatsning	0,33	0,50	0,64
Forskningssatsning för utveckling av 6G	0,07	0,16	0,17
Stimulans till planering av småhus och omvandling av lokaler	0,08	0,10	0,10
Förstärkt arbete med underhåll av vägar	0,40	0,40	0,00
Förstärkning av det exportfrämjande arbetet	0,22	0,22	0,22
Exportkreditgarantier för export till Ukraina	0,33	0,33	0,33
Driftstöd till icke-statliga flygplatser	0,11	0,11	0,11
Underhåll av statliga fastigheter med betydelse för kulturarv	0,10	0,18	0,25
Ökad trygghet för alla människor i Sverige			
Fortsatt tillväxt av Polismyndigheten	0,00	1,82	4,07
Utöka Kriminalvårdens kapacitet	1,48	1,20	2,85
Förstärkning Säkerhetspolisen	0,18	0,25	0,27
Ökade medel till myndigheter för att motverka brottslighet	0,27	0,50	0,49
Skärpta straff för bl.a. vapenbrott och flerfaldig brottslighet	0,02	0,31	1,05
Inrätta särskilda ungdomsfängelser samt utökat säkerhetsarbete	0,15	0,17	0,25
Ny socialtjänstlag och bemanningssatsning socialtjänsten	0,27	1,33	2,40
Placeringsneutralt stöd för LVU till kommunerna	0,00	0,48	0,48
Ett starkare försvar			
Förstärkt försvarsförmåga	0,09	0,49	6,36
Medlemsavgift till Nato	0,75	0,86	1,15
Uppbyggnad av det civila försvaret	0,31	0,38	0,39

	2024	2025	2026
En välfärd att lita på			
Korta vårdköerna	2,00	3,50	0,00
Utbyggd primärvård samt satsningar på cancervård och kvinnors hälsa	0,74	1,24	0,89
En nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvården	0,08	0,12	0,14
Nytt sektorsbidrag för hälso- och sjukvården	3,00	0,00	0,00
Förstärkt arbete med att främja psykisk hälsa	0,10	1,60	1,57
Förlängning av äldreomsorgslyftet	1,25	1,25	1,25
Höjt schablonbelopp för assistansersättningen	0,26	0,27	0,27
Läsa, skriva, räkna-satsning	0,18	0,50	0,50
Stärkta skolbibliotek och en bevarad kulturskola	0,10	0,32	0,53
Förstärkning av kunskapsbidraget	0,85	0,80	0,82
Bättre villkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar	0,17	0,17	0,17
Åtgärder för att komma till rätta med kvalitetsbrister i skolan	0,21	0,17	0,14
Fortsatt omläggning av migrationspolitiken			
Statliga boenden för asylsökande	0,02	0,22	0,28
Ytterligare steg mot 1 000 förvarsplatser	0,00	0,03	0,10
Inrätta återvändandecenter m.m.	0,33	0,29	0,39
Ökade medel till Migrationsverket	0,26	0,88	0,03
En effektivare integrationspolitik			
Högre krav på språkkunskaper och självförsörjning	0,14	0,07	0,06
Särskilda insatser för områden med stort utanförskap	0,08	0,15	0,15
Hedersrelaterat våld ska motarbetas	0,05	0,05	0,05
Sveriges klimatpolitik ska vara effektiv och ambitiös			
Stöd till energiplanering	0,25	0,29	0,29
Förstärkning av Klimatklivet och Industriklivet	0,90	2,10	2,50
Förlängt stöd till produktion av gödselbaserad biogas	0,20	0,20	0,20
Förlängd och utökad satsning på laddinfrastruktur	0,00	0,45	0,62
Tillfällig skrotningspremie	0,25	0,25	0,00
Utveckling och förstärkning av klimatpremierna	1,44	2,04	2,68
Ta bort skatten på plastbärkassar	0,11	0,65	0,65
Åtgärder för en bättre havs- och vattenmiljö	0,16	0,21	0,21
Förstärkt arbete för att återställa våtmarker	0,16	0,24	0,38
Ökat skydd av värdefull natur	0,50	0,50	0,50
Effektivare miljöprovning med kortare handläggningstider	0,12	0,12	0,12
Statens resurser ska användas mer effektivt			
Generell besparing i statsförvaltningen	-1,12	-1,12	-1,12
Justering av tandvårdsbidraget och sänkt ålder för kostnadsfri tandvård	0,00	-0,55	-0,55
Ändrade regler för föräldrapenning och studiestöd	-0,15	-0,66	-0,70
Minskning av vissa statsbidrag till kommunsektorn och studieförbunden	-4,62	-4,36	-2,63
Ta bort ersättningen för höga sjuklönekostnader	0,00	-1,23	-2,64
Åtgärder för att minska felaktiga utbetalningar	0,22	0,23	0,16
Justerade skatter för spel och tobak	-0,26	-0,51	-0,52
Övriga reformer och oundvikeligheter	3,01	-0,51	1,00
Effekt offentliga finanser	38,66	37,42	51,61

Källa: Egna beräkningar.

Fördjupning 1 Regeringen bedriver en återhållsam finanspolitik

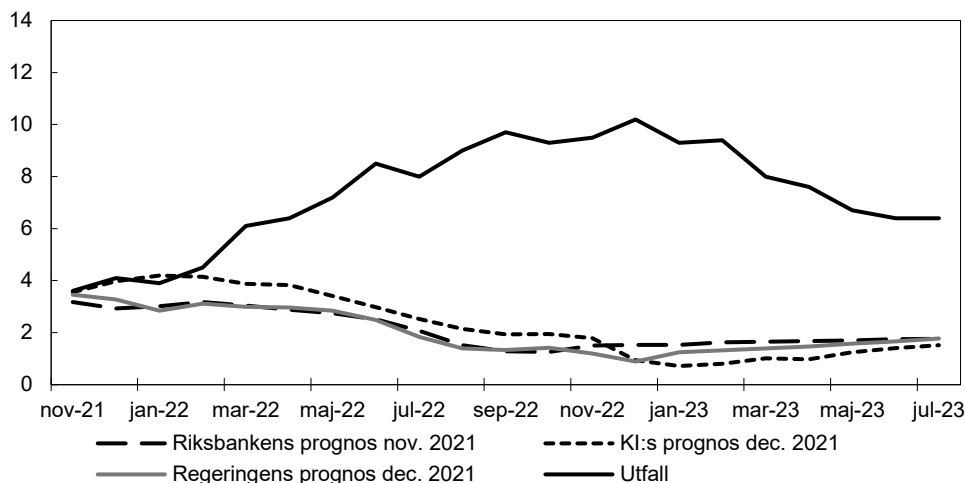
Finanspolitiken har flera olika uppdrag. Den behöver vara väl avvägd för att inte spä på inflationen och samtidigt bidra till att förbättra förutsättningarna för svensk ekonomi och lösa Sveriges samhällsproblem. Regeringen väljer därför att bedriva en återhållsam finanspolitik som varken driver upp eller ner efterfrågan i ekonomin. Skulle finanspolitiken vara expansiv riskerar den att hålla uppe inflationen och leda till att en mer åtstramande penningpolitik blir nödvändig. En sådan politik riskerar att leda till betydande kostnader för hushållen och samhället i stort. Det skulle också medföra risker för den finansiella stabiliteten och en sämre utveckling av sysselsättningen. En åtstramande finanspolitik skulle istället riskera att leda till nedskärningar i offentlig verksamhet och att viktiga strukturreformer fördröjs.

Finanspolitiken behöver vara återhållsam för att minska inflationen

Inflationen har fallit tillbaka under året, men den är fortfarande på en hög nivå. Kärninflationen, dvs. inflationen mätt med konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) exkl. energi, har däremot visat sig vara trögrörlig. Prognoserna pekar på att inflationen fortsätter att falla under 2024, men att det dröjer fram till 2025 innan inflationsmålet om 2 procent nås. Prognoser är dock alltid behäftade med osäkerhet, t.ex. var det få som förutsåg att den höga inflationen skulle bli så varaktig som den blivit (se diagram 1.1). Om inflationstrycket visar sig högre än väntat skulle en expansiv finanspolitik riskera att leda till att den höga inflationen blir än mer varaktig, med negativa konsekvenser för hela samhället. Finanspolitiken behöver därför vara återhållsam, till dess att utfall tydligt visar att inflationen närmar sig inflationsmålet.

Diagram 1.1 Prognoser och utfall för konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) enligt olika bedömare

Procentuell årlig förändring

Anm. Konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) är Riksbankens mätvariabel för penningpolitiken. Inflationsmålet är preciserat som att den årliga förändringen i KPIF ska vara 2 procent.

Källor: Riksbanken, Konjunkturinstitutet (KI), Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Risken med en mer varaktigt hög inflation är att hushåll och företag börjar förvänta sig att inflationen stannar kvar på en hög nivå och därför anpassar sitt beteende efter det. En sådan utveckling riskerar att bli kostsam för hela samhället, eftersom den kommer att skapa ett behov av en åtstramande ekonomisk politik under lång tid för att få ner efterfrågan i ekonomin och i förlängningen inflationen. Erfarenheter från 1970-talet visar att om politiken är expansiv och driver på inflationen kan det bli mycket kostsamt att få ner inflationen, med en svag tillväxt och sysselsättning under längre tid som följd.

Strukturella reformer kan öka tillväxten på sikt

Det främsta verktyget för att få ner inflationen är penningpolitiken, men finanspolitiken samspelar med penningpolitiken. Finanspolitiken behöver även säkerställa att offentliga verksamheter kan upprätthållas och möjliggöra åtgärder som förbättrar den långsiktiga tillväxten. Finanspolitiken bör därför i detta läge inriktas på strukturella åtgärder som ökar sysselsättningen och den långsiktiga tillväxten i ekonomin. Till skillnad från penningpolitiken har finanspolitiken möjlighet att dämpa de negativa konsekvenserna av inflationen och stötta de svenska hushållen. En väl avvägd finanspolitik bidrar till att bördorna för att bekämpa inflationen fördelas jämnare. En sammantaget återhållsam finanspolitik kan förbättra den ekonomiska utvecklingen och samtidigt underlätta att få ner inflationen. Prioriteringar behöver göras och reformer behöver i stor utsträckning finansieras.

Finanspolitiken bidrar till att hantera den höga inflationen

Det är svårt att bedöma hur enskilda åtgärder påverkar inflationen. Regeringen utgår därför i sin bedömning från hur den samlade finanspolitiken påverkar efterfrågan i ekonomin. Som mått på detta används den årliga förändringen i det strukturella sparandet. Det strukturella sparandet är en beräkning av hur stort det finansiella sparandet i offentlig sektor skulle vara om konjunkturläget var balanserat. Om det strukturella sparandet förstärks jämfört med året före indikerar det att finanspolitikens inriktning är åtstramande. Ett minskat strukturellt sparande indikerar istället en expansiv finanspolitik.

Den föreslagna budgeten leder till ett i stort sett oförändrat strukturellt sparande 2024. Även nivån på det strukturella sparandet är i linje med överskottsmalet. Det indikerar att finanspolitikens effekt på efterfrågan är neutral jämfört med ett genomsnittligt år. Regeringen bedömer därför att finanspolitiken har en neutral påverkan på efterfrågan i ekonomin. Finanspolitiken bedöms därmed inte motverka penningpolitiken, utan bidrar istället till att den höga inflationen kan bekämpas.

1.2 Den ekonomiska utvecklingen

Inflationen i omvärlden sjunker men är fortfarande hög

Hög inflation och högre räntor väntas medföra att den ekonomiska utvecklingen i omvärlden blir relativt svag under 2023 och 2024 (se tabell 1.2, BNP i världen KIX-vägd). Trots att inflationen i omvärlden har fallit tillbaka de senaste månaderna så har den fortsatt att ligga kvar på höga nivåer. Att inflationen fallit tillbaka förklaras till viss del av lägre energipriser. I USA har även kärninflationen fallit under en tid medan den håller sig kvar på en hög nivå i euroområdet. Det beror bl.a. på att tjänstepriserna har fortsatt att stiga i många europeiska länder. På grund av den höga inflationen har centralbankerna höjt styrräntorna i en historiskt snabb takt. Styrräntorna i euroområdet och USA väntas ligga kvar på en högre nivå en bit in i 2024. De högre styrräntorna väntas minska efterfrågan i ekonomin ytterligare och därmed väntas också inflationstakten att minska framöver.

Medan BNP-tillväxten i USA har utvecklats bättre än väntat, har den ekonomiska utvecklingen i euroområdet nästintill stagnerat under 2023. Indikatorer talar för en fortsatt svag ekonomisk aktivitet i euroområdet i närtid. Inköpschefsindex visar bl.a. på att utvecklingen inom tillverkningsindustrin har försämrats, särskilt i Tyskland. Även i USA har inköpschefsindex försvagats under sommaren, men pekar på en fortsatt tillväxt framöver. I euroområdet och USA har hushållens förväntningar på den framtida ekonomin förbättrats även om det är från låga nivåer.

I slutet av 2022 avskaffade Kina sin nolltoleransstrategi mot covid-19 vilket bidrog till en tydlig förbättring av landets ekonomiska utveckling under inledningen av 2023. Återhämtningen blev dock kortlivad. Den kinesiska ekonomin har därefter utvecklats sämre på grund av en svag efterfrågan från omvärlden och fortsatta inhemska problem i fastighetssektorn. Tillväxten i Kina väntas därför bli måttlig framöver. Till skillnad från många andra länder är inflationen i Kina mycket låg. I juli 2023 blev inflationstakten t.o.m. negativ för att sedan bli svagt positiv i augusti. Om Kina skulle uppvisa deflation skulle det kunna försvaga landets ekonomi ytterligare.

Fortsatt hög kärninflation i Sverige

Precis som i omvärlden har inflationen fallit i Sverige under 2023. Den lägre inflationstakten beror framför allt på lägre energipriser, men också på grund av att livsmedelspriserna har ökat långsammare än tidigare. Även kärninflationen har fallit sedan en tid tillbaka, men har fortsatt att ligga över inflationsmålet på 2 procent. Den höga kärninflationen beror delvis på att tjänstepriserna har fortsatt att stiga, vilket kan avspegla att efterfrågan i delar av svenska ekonomin fortfarande är hög. Även den svaga kronan har bidragit till att hålla inflationen uppe.

I likhet med många andra länder har penningpolitiken i Sverige blivit mer åtstramande. I syfte att minska efterfrågan i ekonomin, och i förlängningen inflationen, har Riksbanken höjt styrräntan flera gånger under 2022 och 2023. En ytterligare höjning av styrräntan med 0,25 procentenheter väntas 2023. Den stramare penningpolitiken och lägre energipriser väntas bidra till att inflationen fortsätter att falla under 2023 och 2024. Enligt konjunkturbarometern har företagets prisförväntningar sjunkit sedan slutet av 2022, även om de fortsatt ligger på förhöjda nivåer. Marknadens långsiktiga inflationsförväntningar fortsätter att ligga nära Riksbankens inflationsmål om 2 procent.

Sverige bedöms vara i lågkonjunktur 2023 och 2024

Den ekonomiska aktiviteten i Sverige har utvecklats svagt 2022 och tillväxten minskade andra kvartalet 2023. Flera indikatorer talar för en fortsatt svag tillväxt även under det närmaste kvartalet och BNP bedöms falla 2023 (se tabell 1.2). Den svaga utvecklingen leder till att svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur 2023 och 2024. Hög inflation och stigande räntekostnader väntas ha en negativ påverkan på framför allt hushållens konsumtion och företagets investeringar. Under 2022 och inledningen av 2023 har bostadspriserna sjunkit och produktions- och finansieringskostnaderna ökat. Utvecklingen väntas bidra till att minska bostadsinvesteringarna 2023 och 2024. Likaså väntas exporten utvecklas svagt 2023 och 2024 på grund av bl.a. en dämpad efterfrågan från omvärlden.

Arbetslösheten bedöms öka 2023 och 2024

Arbetsmarknaden har utvecklats oväntat starkt det första halvåret 2023. Både arbetskraften och sysselsättningen har fortsatt att öka, medan arbetslösheten har varit relativt oförändrad sedan 2022 (se tabell 1.2). Efterfrågan på arbetskraft steg efter pandemin, vilket ledde till att många företag fick svårt att hitta personal med rätt kompetens. Det kan ha bidragit till att företag nu har valt att behålla arbetskraft trots minskad efterfrågan i ekonomin.

Flera indikatorer tyder på ett försämrat läge på arbetsmarknaden framöver. Exempelvis har företagets anställningsplaner enligt konjunkturbarometern minskat till nivåer som tyder på att sysselsättningen kommer att utvecklas svagt i närtid. Framöver väntas den svaga utvecklingen i ekonomin minska efterfrågan på arbetskraft och därmed väntas arbetslösheten öka under 2023 och 2024 (se tabell 1.2).

Tabell 1.2 Makroekonomiska nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
BNP ¹	2,8	-0,8	1,0	2,9	3,1
BNP, kalenderkorrigerad ¹	2,8	-0,6	1,0	3,1	2,9
BNP-gap ²	1,1	-1,3	-2,1	-1,0	0,0
Produktivitet ^{3, 4}	0,5	-2,4	0,9	2,5	1,5
Arbetade timmar ⁴	2,3	1,8	0,1	0,5	1,4
Sysselsättning, 15–74 år	2,7	1,5	-0,3	0,7	1,4
Sysselsättningsgrad, 15–74 år ⁵	69,0	69,6	69,0	69,1	69,8
Arbetslöshet, 15–74 år ⁶	7,5	7,6	8,2	8,3	7,4
Timplön enligt KL ⁷	2,7	4,0	3,9	3,9	3,9
KPI ⁸	8,4	8,7	4,0	1,7	1,9
KPIF ⁹	7,7	6,0	2,7	2,0	2,0
Styrränta ¹⁰	0,75	3,46	3,77	2,73	2,31
BNP i världen, KIX-vägd ¹¹	2,8	1,4	1,6	2,0	2,0

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2023-08-07.

¹ Fasta priser.² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Potentiell BNP är en bedömning.³ Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.⁴ Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.⁵ Procent av befolkningen.⁶ Procent av arbetskraften.⁷ Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL). År 2022 avser prognos.⁸ Konsumentprisindex.⁹ Konsumentprisindex med fast ränta.¹⁰ Procent, årsgenomsnitt.¹¹ BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel.

Källor: Statistiska centralbyrån, Macrobond, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Offentliga sektorns finanser försvagas

Den svagare ekonomiska utvecklingen 2023 innebär att den offentliga sektorns finanser väntas utvecklas svagare än 2022. Bland annat bedöms det finansiella sparandet gå med underskott t.o.m. 2025 (se tabell 1.3). Det strukturella sparandet bedöms vara i linje med överskottsmålet 2023 och 2024. Regeringens prognosprinciper innebär att endast beslutade och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter beaktas. Mot denna bakgrund bedöms det strukturella sparandet successivt stärkas t.o.m. 2026.

Under 2023 väntas bruttoskulden minska till drygt 30 procent av BNP. Minskningen beror till stor del på Riksbankens beslut att egenfinansiera valutalån och det leder i sin tur till att Riksgäldskontorets årliga lånebehov minskar. Det förväntade underskottet i det finansiella sparandet medför att bruttoskulden 2024 i stort sett ökar i proportion med BNP. I avsaknad av nya åtgärder väntas de offentliga finanserna förstärkas i slutet av prognosperioden. Bruttoskulden väntas då understiga 30 procent av BNP.

Tabell 1.3 Offentliga sektorns finanser

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2022, prognos 2023–2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Finansiellt sparande	45	-12	-44	-29	40
Procent av BNP	0,8	-0,2	-0,7	-0,4	0,6
Stat	0,0	0,0	-0,5	-0,4	0,4
ÅP	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5
Kommunsektor	0,4	-0,5	-0,6	-0,5	-0,4
Strukturellt sparande, procent av BNP	0,5	0,1	0,3	0,4	0,9
Konsoliderad bruttoskuld	1 960	1 881	1 940	2 006	2 023
Procent av BNP	32,9	30,3	30,2	29,8	28,6

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den ekonomiska utvecklingen är osäker

Det finns flera faktorer som gör att konjunkturutvecklingen är osäker och som kan leda till att den ekonomiska utvecklingen blir antingen starkare eller svagare än väntat.

Den höga inflationen kan hålla i sig längre än väntat

Flera faktorer kan leda till att den höga inflationen blir mer varaktig än väntat. Till exempel kan högre energi- och livsmedelspriser innebära att inflationen kvarstår på en hög nivå en längre tid. Högre råvarupriser kan i sin tur leda till att priserna ökar på andra områden. Andra faktorer som kan bidra till att inflationen förblir hög är om den svenska kronan förblir svag under en längre tid, eller om kronan försvagas ytterligare. Å andra sidan kan en svagare efterfrågan än väntat leda till att inflationen faller tillbaka snabbare. Om den höga inflationen blir mer bestående kan det innebära att centralbankerna behöver strama åt penningpolitiken ytterligare. Den ekonomiska utvecklingen kan då bli svagare än väntat. Det är samtidigt osäkert i vilken utsträckning räntorna behöver höjas för att hålla nere inflationen och hur länge räntorna behöver ligga kvar på högre nivåer.

Svenska hushåll och företag är räntekänsliga

Det ansträngda ekonomiska läget kan komma att belysa nya sårbarheter i det globala finansiella systemet, vilket i sin tur kan få omfattande och svåröversägliga effekter på världsekonomin. Bankoron i Europa och USA under våren 2023 är en påminnelse om detta. I Sverige utgör de högt belånade fastighetsbolagen en osäkerhet. Regeringen följer utvecklingen på de finansiella marknaderna noga och är beredd att vidta nödvändiga åtgärder.

Även många svenska hushåll är högt belånade och har bostadslån med korta räntebindningstider. Hur styrräntan utvecklas framöver har därför stor påverkan på hushållens konsumtionsutrymme. Det finns därför en risk att hushållens efterfrågan kan komma att minska mer än väntat. Räntehöjningarna har ännu inte fått fullt genomslag och det är därför osäkert vilka effekter de kommer få på ekonomin. Under pandemiåren byggde många hushåll som helhet upp ett sparande som har kunnat användas till att hålla uppe konsumtionen trots stigande priser. Det är dock svårbedömt hur hushållen kommer att anpassa sitt sparande framöver. Samtidigt har den svenska arbetsmarknaden utvecklats starkare än väntat. En starkare utveckling på arbetsmarknaden än väntat kan innebära att hushållens efterfrågan blir högre än nuvarande bedömning.

Sveriges ekonomi är känslig för utvecklingen i omvärlden

Eftersom Sverige är en liten öppen ekonomi har utvecklingen i världsekonomin stor betydelse för hur den svenska ekonomin kommer att utvecklas. En starkare utveckling av världsekonomin kan leda till en högre efterfrågan på svenska varor och tjänster, medan det motsatta kan inträffa om bedömningen av efterfrågan från omvärlden visar sig vara för optimistisk. Till exempel kan omvärldsefterfrågan påverkas negativt om den ekonomiska aktiviteten i Kina försämras mer än väntat. Likaså kan en bättre utveckling än väntat i t.ex. den amerikanska ekonomin medföra att efterfrågan i omvärlden blir starkare.

De pågående geopolitiska spänningarna i omvärlden innebär risker för bl.a. cyberattacker och sabotage. Sådana attacker riskerar att drabba både enskilda företag och samhället i stort, vilket kan medföra negativa konsekvenser för hela ekonomin. Klimatförändringar och extrema väderhändelser är två andra osäkerheter som kan medföra stora kostnader för såväl privatpersoner och företag som hela samhället.

1.3 Uppföljning av de finanspolitiska målen

Det finanspolitiska ramverket är ett viktigt verktyg för att utforma en långsiktigt hållbar finanspolitik. Ramverket ger samtidigt handlingsfrihet att bedriva en aktiv finanspolitik i ett stabiliseringspolitiskt syfte vid allvarliga ekonomiska nedgångar. De budgetpolitiska målen i ramverket består av ett överskottsmål och ett skuldankare för den offentliga sektorn, ett utgiftstak för staten samt det kommunala balanskravet.

Finanspolitiken är i linje med överskottsmålet

Överskottsmålet är ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande. Det finansiella sparandet ska enligt målet i genomsnitt uppgå till en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. Målet följs främst upp med det strukturella sparandet. En avvikelse från överskottsmålet anses föreligga om det strukturella sparandet tydligt avviker från målnivån det innevarande eller det närmast följande året, dvs. budgetåret.

Under de senaste årens kriser har den ekonomiska politiken präglats av extra ändringsbudgetar. I många fall har det varit motiverat eftersom det har funnits ett behov av skyndsamma åtgärder, men det är viktigt att den ordnade budgetprocessen vidhålls. Det har dock funnits en oro att den samlade budgetprocessen håller på att urholkas. Över tid har stabila förutsättningar för den svenska ekonomiska politiken tjänat Sverige väl och det har därför varit viktigt för regeringen att återgå till en ordnad budgetprocess. Att säkra ett brett stöd för den ekonomiska politiken skapar förutsägbarhet och stabilitet. Ordning och reda i de offentliga finanserna är en grundförutsättning för en långsiktigt hållbar ekonomisk politik.

För 2023 och 2024 bedöms det strukturella sparandet vara i linje med överskottsmålets nivå. Regeringen bedömer därför att överskottsmålet uppnås. Den aktuella prognosen bygger på beslutade och aviserade reformer och visar på ett förstärkt strukturellt sparande även längre fram i prognosperioden (se tabell 1.3).

Finanspolitiken bidrar till att få ner inflationen

Genom att styra finanspolitiken mot överskottsmålet möjliggör regeringen för penningpolitiken att verka så att inflationen inte stannar kvar på en hög nivå. Finanspolitiken och penningpolitiken behöver samspela. Det är viktigt att finanspolitiken bedrivs ansvarsfullt och inte motverkar penningpolitiken.

Regeringen väljer i detta läge att bedriva en återhållsam finanspolitik med en neutral effekt på efterfrågan. Det strukturella sparandet bedöms vara i linje med överskotts-

målet. Förändringen av det strukturella sparandet mellan 2023 och 2024 visar på en i stort sett neutral inriktning på finanspolitiken även om det strukturella sparandet stärks något mellan dessa år. Under 2023 genomfördes ett antal tillfälliga stödåtgärder för att kompensera företag och hushåll som annars skulle drabbats än hårdare av prisökningarna på el. En stor del av dessa stödåtgärder finansierades av flaskhals-intäkter, dvs. intäkter som uppstår vid prisskillnader mellan elområden. Den expansiva effekten på efterfrågan som dessa stöd hade 2023 upphör att verka 2024, vilket kan ge en viss åtstramande effekt på efterfrågan 2024. Det finns dock flera osäkerheter kring huruvida de upphörda stöden skulle kunna bidra till sådan påverkan, bl.a. eftersom energipriserna har gått ner, dvs. den situation som stöden har sitt ursprung från och som i sig stramade åt efterfrågan har förändrats. Sammantaget bedömer regeringen att finanspolitiken har en neutral påverkan på efterfrågan i ekonomin under 2024.

Förslag till utgiftstak för 2026

I enlighet med budgetlagen (2011:203) föreslår regeringen en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året (se tabell 1.4). Regeringens förslag till nivå för utgiftstaket för 2026 motsvarar regeringens tidigare bedömning av nivån i 2023 års ekonomiska vårproposition, efter vissa tekniska justeringar. Regeringen föreslår att utgiftstaket ska uppgå till 1 866 miljarder kronor 2026.

Tabell 1.4 Utgiftstakets nivåer

Miljarder kronor om inte annat anges

	2023	2024	2025	2026
Utgiftstakets nivåer ¹	1 665	1 747	1 827	1 866
Utgiftstak, procent av potentiell BNP	26,9	26,9	26,9	26,3
Utgiftstak, procent av BNP	26,8	27,2	27,2	26,4
Takbegränsade utgifter	1 588	1 688	1 742	1 766
Budgeteringsmarginal	77	59	85	100

¹ Regeringens förslag till nivå på utgiftstak för 2026 i denna proposition.

Källa: Egna beräkningar.

1.4 Reformerna för att bygga Sverige starkt

Inflationen ska bekämpas

Regeringen tar ansvar i den svåra ekonomiska situationen som Sverige befinner sig i genom att bedriva en fortsatt återhållsam finanspolitik för att få ner inflationen. Staten varken kan eller bör kompensera för samtliga prisökningar, men särskilda åtgärder bör genomföras för att stötta hushållen och välfärden. En väl avvägd finanspolitik bidrar till att bördorna för att bekämpa inflationen fördelas jämnare. Det är en förutsättning för att Sverige ska kunna ta sig igenom den svåra situation som landet befinner sig i.

Statsbidragen till kommuner och regioner förstärks ytterligare

Den höga inflationen innebär att de kommunala utgifterna ökar, samtidigt som de kommunala skatteintäkterna inte har ökat i samma takt. De stora överskott som kommunsektorn har haft de senaste åren bidrar till ett gott utgångsläge för att hantera tillfälliga kostnadsökningar. Regeringen vill dock undvika att den kortsiktiga prisutvecklingen leder till neddragningar inom vård, skola och omsorg som kan leda till att sysselsättningen minskar. För att stötta kommunsektorn ytterligare föreslår regeringen att de generella statsbidragen till kommuner och regioner förstärks med ytterligare 10 miljarder kronor och att ytterligare 6 miljarder kronor tillförs genom riktade bidrag, vilket gör att statsbidragen till kommuner och regioner ökar med sammanlagt närmare 16 miljarder kronor.

Fortsatt stöd till hushåll

Inflationen har drivit upp levnadskostnaderna i samhället och det slår hårdast mot redan utsatta hushåll. Regeringen föreslår därför en förlängning av det tillfälligt höjda bostadsbidraget för barnfamiljer med svag ekonomi och ett stöd till civilsamhället för arbete med människor i socialt utsatta situationer.

För att värna legitimiteten i dagens pensionssystem kommer regeringen också att föreslå en kompensation till personer födda 1957 på grund av justerad åldersgräns för rätt att ta del av förhöjt grundavdrag. För att undvika samma situation för personer födda 1959 kommer regeringen även att föreslå att ikraftträdandet av en höjd åldersgräns till 67 år för rätt till det förhöjda grundavdraget senareläggs med ett år, till den 1 januari 2027.

Sänkt skatt på bensin och diesel

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har i kombination med den svaga svenska kronan och en allt för långtgående reduktionsplikt fått oönskade effekter på bensin- och dieselprierna. Vid årsskiftet blir det billigare att tanka eftersom reduktionsplikten föreslås sänkas. Framför allt förväntas priserna bli lägre på diesel. Som en ytterligare åtgärd kommer regeringen att föreslå sänkt skatt på bensin och diesel. För bensin säkerställs att indexeringen inte får genomslag 2024 och därutöver sänks skatten ytterligare med 75 öre (inkl. mervärdesskatt). För 2025 minskas skatten med 75 öre (inkl. mervärdesskatt). För att begränsa indexeringen för diesel sänks skatten ned till EU:s minimiskattenivå 2024.

Nivån på drivmedelsskatterna ska fortsatt beakta världsmarknadspriset samt effekterna av den kommande neddragningen av reduktionsplikten. Nivån kan därför komma att justeras upp om prisläget motiverar det. I dagsläget är världsmarknadspriset fortsatt högt. I samband med klimathandlingsplanen, som regeringen avser att ta fram i enlighet med klimatlagen (2017:720), ska styrmedlen för att minska utsläppen från transportsektorn utredas. Samtidigt ska politiken fortsätta att främja elektrifiering samt utveckling och produktion av nya fossilfria bränslen.

Åtgärder vidtas för att motverka prisökningar

Väl fungerande marknader är en förutsättning för att motverka prisökningar. Av den anledningen vill regeringen skärpa bevakningen av prisbildningen i den svenska ekonomin, särskilt i branscher med bristande konkurrens. Regeringen föreslår därför att medel tillförs Konkursverket för ökad tillsyn. Regeringen avser också att utreda möjligheten till utökade verktyg för Konkursverket för att säkra en effektiv konkurrenstillsyn.

Stöd för att stötta svensk livsmedelsproduktion och jordbruk

Den höga inflationen och de höga livsmedelspriserna gör att konsumenter väljer bort dyrare alternativ. Priset på flera viktiga insatsvaror inom de areella näringarna har samtidigt ökat kraftigt. Utvecklingen riskerar att försämra konkurrenssituationen för svensk livsmedelsproduktion eftersom den i huvudsak konkurrerar med hög kvalitet och god djurhållning. Regeringen kommer därför föreslå att den tillfälligt utökade nedsättningen av skatten på s.k. jordbruksdiesel förlängs till utgången av 2024. Vidare kommer regeringen att verka för att den förstärkta skattenedsättningen också ska gälla 2025. Vårens och sommarens väderförhållanden med torka följt av riklig nederbörd har inneburit svåra utmaningar för jordbruket. Sverige har till följd av detta tilldelats medel från EU:s jordbruksreserv som används i krissituationer. För att stötta jordbruksföretag i en särskilt svår situation föreslår regeringen i propositionen

Höständringsbudget för 2023 att nationella medel upp till det tillåtna maxbeloppet skjuts till utöver dessa EU-medel. Totalt innebär detta närmare 200 miljoner kronor i stöd.

Lågkonjunkturen ska mötas med en återupprättad arbetslinje

Parallellt med att hantera akuta problem i ekonomin avser regeringen att genomföra en rad reformer för att förbättra den svenska arbetsmarknaden. Inte minst behöver drivkrafterna till arbete förbättras så att fler övergår till att försörja sig själva. Medan många som får bidrag och transfereringar helt eller delvis fått kompensation för den höga inflationen har löntagarna fått rejäla reallönesänkningar. Därför är det angeläget att sänka skatten på arbete. Utöver det behöver arbetsmarknadspolitiken bli mer effektiv för att skapa fler vägar till arbete.

Skatten på arbete ska sänkas

En viktig del i att återupprätta arbetslinjen är att skapa starkare drivkrafter till arbete. För att flit och ansträngning ska löna sig mer kommer regeringen att föreslå sänka skatter på arbete, främst för personer med låg- och medelinkomster. En sådan skattesänkning ökar drivkrafterna till arbete och leder till fler arbetade timmar i ekonomin. Regeringen kommer även att föreslå sänkt skatt för pensionärer. Regeringen kommer också att föreslå att jobbskatteavdraget för äldre ska indexeras. Beräkningen av jobbskatteavdragets storlek för äldre kommer därmed att utgå från arbetsinkomsterna och prisbasbeloppet. För att finansiera sänkt skatt på arbete och pension kommer regeringen bl.a. att föreslå en pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt 2024. Den uppräkningsgräns som gjordes av skiktgränsen för beskattningsåret 2023 var historiskt hög. Att pausa uppräkningsgränsen för beskattningsåret 2024 innebär fortfarande att färre kommer att betala statlig inkomstskatt än när regeringen tillträdde.

Arbetsmarknadspolitiken ska bli effektivare

Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är en förutsättning för det svenska välfärds-samhället. Arbetsmarknadspolitiken behöver därför utformas så att fler kommer i arbete och att den blir mer kostnadseffektiv. Regeringen ser därför bl.a. till att etableringsjobben kommer på plats. Etableringsjobben förväntas bidra till att öka nyanländas och långtidsarbetslösas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt som etableringsjobben införs föreslår regeringen att medlen för arbetsmarknadspolitiska program och insatser minskas, bl.a. genom färre introduktionsjobb. Regeringen bedömer att de minskade medlen också innebär färre deltagare i främst matchningstjänster. Därutöver föreslår regeringen en höjd ersättning till Samhall AB. Regeringen föreslår även medel till Arbetsförmedlingen för att få bättre förutsättningar att hantera en ökad arbetslöshet. Regeringen avser också att genomföra en reformering av arbetslöshetsförsäkringen bl.a. genom att försäkringen ska grundas på inkomster av förvärvsarbete och vissa förändringar av aktivitetsstödet. Förändringarna ska genomföras med utgångspunkt i de förslag och bedömningar som lämnats i betänkandet Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2020:37). För att temporärt främja sysselsättningen i byggsektorn under lågkonjunkturen i svensk ekonomi kommer regeringen föreslå att taket för rotavdraget tillfälligt höjs under 2024.

Fler platser till yrkesinriktad vuxenutbildning

En väl fungerande matchning på arbetsmarknaden minskar risken för att arbetslösheten stiger och stannar kvar på en hög nivå. Många branscher har svårt att hitta

arbetskraft med rätt utbildning och kompetens. Möjligheten till omställning och utbildning behöver därför stärkas. Av den anledningen prioriterar regeringen medel till fler platser både inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen så att tillgången förbättras och fler snabbt kan komma i arbete. Regeringen föreslår också att ytterligare resurser tillförs för handläggningen av det nya omställningsstudiestödet och till folkhögskolornas utbildningsutbud.

Sveriges tillväxt ska öka genom strukturreformer

I Sverige ska det vara enkelt att starta och utveckla företag. För att fler människor ska komma i arbete behöver fler företag starta och växa i Sverige. Det ska vara attraktivt att investera i svenska företag och för utländska företag att etablera sig i Sverige. Utbildning och forskning av hög kvalitet är helt avgörande för Sveriges välbefinnande. För att kunna tillgodose framtidens behov av utbildad arbetskraft behövs en skola med fokus på kunskap, goda förutsättningar för kompetensutveckling och möjligheter till omställning. Under mandatperioden avser regeringen att genomföra flera reformer för att förbättra företagens villkor. Dessa syftar till att skapa bästa möjliga förutsättningar för ett konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv.

Fler företag ska starta och växa i Sverige

För att skapa tillväxt och arbete behöver företag och entreprenörer kunna fokusera på sin kärnverksamhet. Tillståndsprocesser behöver kortas, bli mer förutsebara och flexibla. Regeringen arbetar därför med att minska regelbördan och de administrativa kostnaderna för företag. Regeringen föreslår att särskilda medel avsätts för bl.a. ett förenklingsråd samt förenklingsuppdrag till flera myndigheter. Dessutom behöver villkoren för enskilda näringsidkare förbättras. För att underlätta för de minsta företagen, och andra aktörer med liten verksamhet, kommer regeringen att föreslå en höjd omsättningsgräns för mervärdesskatt. Regeringen anser också att reglerna om underskott vid ägarförändring inom bolagsbeskattningen behöver förenklas. Vidare avser regeringen att återkomma med förslag om förändringar i reglerna om det skatterättsliga företrädaransvaret.

Tillgång till spetskompetens är en nyckel för näringslivets förutsättningar att konkurrera internationellt. Regeringen kommer därför föreslå att tidsgränsen för skattelättnaden enligt expertskattereglerna utvidgas från 5 till 7 år. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska se över det s.k. FoU-avdraget och expertskattereglerna. Syftet med utredningen är att ge företag incitament till ökade investeringar i forskning och utveckling samt att skapa bättre förutsättningar för företag att attrahera och behålla internationell nyckelkompetens. Regeringen lämnar även förslag på en ingenjörssatsning som bl.a. innehåller fler utbildningsplatser, höjt ersättningsbelopp för naturvetenskap och teknik samt medel för att få fler kvalificerade forskare att undervisa. Regeringen föreslår även en särskild forskningssatsning för att bidra till utvecklingen av sjätte generationens trådlösa system (6G).

Det exportfrämjande arbetet ska stärkas

Goda möjligheter till export för svenska företag är en förutsättning för ökad tillväxt. I ljuset av en förändrad omvärld krävs också att de exportfrämjande insatserna anpassas. Regeringen har därför påbörjat arbetet med att ta fram en ny exportstrategi och föreslår en förstärkning av det exportfrämjande arbetet. Regeringen föreslår också särskilda exportkreditgarantier för export som kan klassas som bistånd till Ukraina. Svenska företag ges därmed tryggare möjligheter att exportera samhällsviktiga varor till Ukraina, vilket kan bidra till ekonomisk utveckling och uppbyggnad i landet.

En välfungerande infrastruktur i hela landet

Sverige är beroende av en väl fungerande infrastruktur med ett tillförlitligt transportsystem. Behovet av underhåll av transportinfrastrukturen är stort. För att minska det eftersatta vägunderhållet föreslår regeringen extra resurser för underhåll av statliga såväl som enskilda vägar. För att långsiktigt säkerställa att viktig infrastruktur och samhällsviktig verksamhet fungerar föreslår regeringen att det statliga bidraget för driftstödet till regionala icke-statliga flygplatserna ska förstärkas. Regeringen föreslår också underhållsåtgärder för statliga fastigheter som har betydelse för Sveriges kulturarv och besöksnäring. Regeringen har nyligen påbörjat arbetet med en ny nationell plan för transportinfrastrukturen för planperioden 2026–2037. Under 2024 avser regeringen att lämna en infrastrukturproposition med ekonomiska ramar för planperioden.

Bostadsmarknadens funktionssätt ska förbättras

Villkoren för att bo, verka och leva i hela Sverige ska förbättras. Krångliga regelverk och bristande tillgång till byggbar mark hämmar bostadsmarknaden. Regeringen avser därför att genomföra omfattande regelförenklingar och tillgängliggöra mer byggbar mark, särskilt i attraktiva områden. Planprocesserna ska förkortas och reglerna i bl.a. plan- och bygglagen (2010:900) samt miljöbalken (1998:808) ska förenklas betydligt. Dessutom ska ett analysarbete när det gäller strandskyddet påbörjas. För att öka bostadsbyggandet föreslår regeringen ett stöd till kommunerna för att planlägga mer byggbar mark, särskilt för småhus. Regeringen föreslår även ett stöd för omvandlingar från t.ex. kontor till bostäder. Det är viktigt att fler ska få möjlighet att äga sitt boende. Regeringen har tillsatt en utredning som ska föreslå en utvidgning av systemet med ägarlägenheter och en ny modell för hyrköp av bostäder.

Ökad trygghet för alla människor i Sverige

Den organiserade brottsligheten utgör ett allvarligt hot mot det öppna samhället, den enskilda människans frihet och grunderna för vår rättsstat. Ambitionsnivån i kampen mot brottslighet måste fortsätta att vara mycket hög. Regeringen föreslår omfattande åtgärder för att stärka brottsbekämpande myndigheters förmåga och effektivitet genom mer resurser, nya verktyg och skärpta straff. Därutöver föreslår regeringen en förstärkning av Säkerhetspolisen till följd av det försämrade säkerhetsläget.

Den organiserade brottsligheten ska bekämpas

Polismyndighetens förmåga att förebygga och bekämpa brott behöver fortsätta att stärkas, inte minst arbetet med att bekämpa den organiserade brottsligheten. Regeringen föreslår att medel tillförs för att öka antalet polisanställda och effektivisera Polismyndighetens verksamhet. Medel föreslås även avsättas för att öka Kriminalvårdens kapacitet och antalet häktes- och anstaltsplatser. I samband med att Kriminalvårdens verksamhet expanderar ska kostnadseffektiviseringar prioriteras inom myndigheten, t.ex. genom en lägre dygnskostnad. Även Åklagarmyndigheten och Sveriges Domstolar föreslås få förstärkning.

Det går inte att bekämpa den organiserade brottsligheten utan att knäcka gängens ekonomi. För att ytterligare öka ambitionen i det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet föreslår regeringen förstärkningar till Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten. Regeringen har tillsammans med Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten tagit fram en gemensam målbild för att intensifiera myndigheternas arbete mot den kriminella ekonomin. Brottslig verksamhet i det finansiella systemet inbegriper ofta aktörer i flera länder. Det är angeläget att

säkra goda förutsättningar för ett internationellt samarbete som syftar till att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Straffen för flerfaldig brottslighet ska skärpas

Brottsligheten skadar förtroendet för och tilliten till det svenska samhället. Regeringen genomför en översyn av straffrätten. Arbetet innebär ett perspektivskifte i synen på straff, där fokus flyttas från förövare till brottsoffer och samhällsskydd. Regeringen avser därför att föreslå att straffen för flerfaldig brottslighet skärps så att varje tillkommande brott ska få betydelse för påföljdsbestämningen. Straffen för vapenbrott och brott mot tillståndsplikten för explosiva varor behöver också skärpas.

Särskilda ungdomsfängelser ska inrättas

Brottsligheten har förändrats sedan sluten ungdomsvård infördes för över 20 år sedan och det nuvarande systemet är inte anpassat för att ta hand om de grövsta brottslingarna. Kriminalvården har stor erfarenhet av grova brottslingar och är den myndighet som är bäst rustad att hantera den målgruppen. Regeringen kommer därför att föreslå att särskilda ungdomsfängelser inrättas. Barn och unga som döms för allvarliga brott ska dömas till fängelse istället för sluten ungdomsvård. Regeringen föreslår även en riktad satsning på Statens institutionsstyrelse för att garantera att säkerheten och vården på de särskilda hemmen håller god kvalitet under tiden ungdomsfängelserna inrättas.

Barn och unga ska inte dras in i kriminalitet

De brottsförebyggande insatserna måste göras lika systematiskt som de brottsbekämpande insatserna. Inte minst handlar det om att förebygga att fler unga dras in i kriminalitet. Regeringen har redan initierat en rad insatser för att påbörja det brottsförebyggande arbetet, bl.a. genom att inrätta en delegation för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens arbete. Regeringen avser också att föreslå en ny socialtjänstlag för att påbörja omställningen till en långsiktig hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. I samband med omställningen föreslår regeringen en särskild bemanningssatsning i socialtjänsten. Barn och unga som behöver placering enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska också få det. För att de barn och unga som redan hamnat snett ska få en lämplig placering utanför hemmet avser regeringen att införa ett nytt placeringsneutralt stöd till kommunerna.

Ett starkare försvar

Med ett kommande svenskt Natomedlemskap inskräps behovet av ett starkt gemensamt försvar. Sveriges motståndskraft behöver öka. Det militära försvaret behöver stärkas för att bättre försvara vårt land, våra blivande allierade och svenska intressen. Av samma skäl är det viktigt att det civila försvaret står starkt.

Försvaret förbereds för Nato

Det säkerhetspolitiska läget i världen kräver att Sverige har ett försvar som är redo att skydda svenskt territorium. Regeringen fortsätter arbetet med att anpassa det svenska försvaret för ett kommande medlemskap i Nato. Försvarmakten har fått i uppdrag att planera för en fortsatt tillväxt som innebär att försvarsanslagen ska nå 2 procent av BNP 2028. Tack vare tidigare förstärkningar av försvarsanslagen bedömer regeringen att Sverige redan 2024 kommer att uppfylla målsättningen om att försvarsutgifterna ska uppgå till 2 procent av BNP enligt Nato:s definition. Regeringen avser att lämna en försvarspolitisk proposition till riksdagen under hösten 2024.

Ökad takt i uppbyggnaden av det civila försvaret

Det kraftigt försämrade säkerhetsläget har tydliggjort att takten i förstärkningen av det civila försvaret måste öka och därför avser regeringen att vidta ytterligare åtgärder under 2024. För att stärka det civila försvarets personalförsörjning föreslår regeringen medel för en aktivering av civilplikten inom den kommunala räddningstjänsten för de med relevant utbildning. Regeringen föreslår också att medel avsätts till kommuners och regioners arbete med krisberedskap och civilt försvar. Dessutom bör en ekonomisk planeringsram införas för det civila försvaret. En sådan planeringsram skulle bidra till att skapa långsiktighet och förbättra förutsättningarna för en förstärkning av det civila försvarets förmåga.

En välfärd att lita på

Sverige ska vara ett land med en välfärd att lita på. Kommunsektorns ekonomiska situation förväntas vara utmanande de närmaste åren. Regeringen vill undvika att den kortsiktiga prisutvecklingen leder till neddragningar inom vård, skola och omsorg. Utöver arbetet med att hantera den svåra ekonomiska situationen fortsätter regeringen reformarbetet med att förbättra och förstärka välfärden. Vårdköerna ska kortas och den svenska skolan ska återigen ha fokus på sitt kunskapsuppdrag. Sammantaget förstärker regeringen statsbidragen till kommuner och regioner med närmare 16 miljarder kronor (se även tabell 1.5).

Tabell 1.5 Tillskott till kommunsektorn

Miljarder kronor

	2024	2025	2026
Förstärkning av de generella statsbidragen	10,00	10,00	10,00
Skola och utbildning	2,12	1,49	1,49
Hälso- och sjukvård	6,27	6,02	2,15
<i>varav sektorsbidrag till hälso- och sjukvård</i>	<i>3,00</i>		
Äldreomsorg	1,25	1,25	1,25
Socialtjänst	0,25	1,80	2,86
Övriga statsbidrag till kommunsektorn	0,55	0,50	0,40
Minskade statsbidrag till kommunsektorn inkl. omfördelning ¹	-5,16	-5,05	-3,30
Nettotillskott till kommunsektorn	15,83	16,54	15,42

¹ Raden summerar minskade statsbidrag till kommunsektorn samt omfördelningar till och finansieringar av nya satsningar till kommunsektorn.

Vård och omsorg ska stärkas i hela landet

Regeringens ambition är att vårdköerna ska kortas och tillgängligheten till hälso- och sjukvården ska öka. Att säkra att fler får vård i tid är en av regeringens viktigaste uppgifter inom välfärdspolitikens område. Regeringen föreslår därför flera förstärkningar inom hälso- och sjukvården, bl.a. införs ett nytt sektorsbidrag för hälso- och sjukvården. Samtidigt fortsätter regeringen arbetet med att inrätta en nationell vårdförmedling för att korta vårdköerna. Genom den nya vårdförmedlingen ska fler väntande patienter snabbare kunna erbjudas vård hos en annan vårdgivare med kortare väntetider, oavsett var i landet denna vårdgivare finns.

För att en god och jämlik vård ska kunna erbjudas i hela landet föreslår regeringen ytterligare åtgärder för en utbyggd primärvård och fler vårdplatser. Regeringen vill också stärka arbetet med att bygga en nationell gemensam digital infrastruktur som gör hälsodata tillgänglig i hela vårdkedjan och föreslår därför att ytterligare medel avsätts för detta ändamål. Regeringen föreslår också särskilda medel till bl.a. cancervården och kvinnors hälsa. Regeringen föreslår även förstärkningar av pågående

satsningar för att främja psykisk hälsa och att satsningen äldreomsorgslyftet förlängs. Dessutom föreslår regeringen ett höjt schablonbelopp för assistansersättningen. Regeringen ser samtidigt över vilka åtgärder som bör vidtas för att förhindra oskälig kostnadsutveckling, brottslighet och felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen.

Den svenska skolan ska hålla hög kvalitet

Få saker är så viktiga för Sveriges framtid som skolan. Alla elever ska ges förutsättningar att nå målen i skolan. Att elever har goda färdigheter att läsa, skriva och räkna är centralt för hur väl de lyckas med att nå utbildningens mål och sina fortsatta studier. Det har i sin tur en avgörande betydelse för möjligheten till sysselsättning och att vara en aktiv samhällsmedborgare. Regeringen föreslår därför insatser för att stärka elevers läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter. Regeringen föreslår också att medel avsätts för förberedande insatser för införande av en tioårig grundskola. Dessutom föreslår regeringen att medel tillförs för stärkta och bemannade skolbibliotek samt för att bevara kulturskolans utbud i hela landet.

Att förmedla kunskap är skolans viktigaste uppdrag. För att tydliggöra att skolans fokus ska vara på stärkt kunskapsutveckling avser regeringen att byta namn på det s.k. likvärdighetsbidraget till kunskapsbidraget. Regeringen föreslår även att kunskapsbidraget förstärks. Regeringen avser även se över hur bidraget fördelas för att säkerställa att medlen används på ett så effektivt sätt som möjligt. Det är viktigt för att skolor ska få bättre förutsättningar.

I områden med socioekonomiska utmaningar spelar skolan en avgörande roll för att förebygga kriminalitet och ge barn och ungdomar möjlighet att växa. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i skolor med socioekonomiska utmaningar.

Regeringen vill värna rätten att välja skola och kraftigt minska utrymmet för aktörer med kvalitetsbrister. Som ett led i detta behövs bättre insyn i både kommunala och fristående skolor. Regeringen föreslår därför förbättringar i statistikinsamlingen på skolområdet. För att ytterligare komma till rätta med kvalitetsbrister föreslår regeringen också en förstärkning av Statens skolinspektion arbete med tillsyn och kvalitetsgranskning. Som ett led i att motverka betygsinflation föreslår regeringen att påskynda arbetet med att införa digitala nationella prov som rättas centralt.

Fortsatt omläggning av migrationspolitiken

Invandringen till Sverige har varit ohållbar. Resultatet har blivit ett farligt utanförskap bland många utrikesfödda, men också bland barn och ungdomar födda i Sverige. Integrationsproblemen påverkar numera hela samhället i form av bostadssegregation och trångboddhet, arbetslöshet och bidragsberoende, hälsoproblem och dåliga skolresultat, brottslighet och utsatthet för brottslighet, hedersförtryck, otrygghet och kränkningar av ungdomars rättigheter. Regeringen har därför tagit fram en konkret reformagenda inom migrationspolitikens och integrationspolitikens områden.

Mottagandet ska bli mer ordnat och effektivt

Det arbete regeringen har inlett på migrationsområdet fortsätter och regeringen föreslår att medel avsätts till Migrationsverket för att fortsätta hantera genomförandet av reformer. Regeringen föreslår dessutom åtgärder för ett mer ordnat och effektivt mottagande för asylsökande, bl.a. genom att ställa krav på att asylsökande ska bo i statliga boenden och delta i samhällsintroduktion under asylprocessen.

Regeringen föreslår även medel för att Migrationsverket ska utöka antalet förvaringsplatser. Regeringen avser att utöka antalet förvaringsplatser till 1 000 platser så snart som möjligt. Regeringen avser därför att ge Migrationsverket i uppdrag att redovisa en analys och en plan för hur en sådan utbyggnad kan genomföras så skyndsamt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt som möjligt.

Migrationsverket ska intensifiera arbetet med återvändandet

Ett välfungerande återvändande är en förutsättning för att upprätthålla förtroendet för den reglerade invandringen och för att förhindra utbredningen av ett skuggsamhälle. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för att Migrationsverket ska intensifiera arbetet med återvändandet och inrätta återvändandecenter.

Åtgärder behövs för att minimera asylrelaterad invandring och förmå fler att återvända eller återvandra

Många av de behov som regeringen nu prioriterar genom bl.a. satsningar på skola, arbetsmarknad, integration och rättsväsende har förstärkts av den asylrelaterade migrationen (se vidare fördjupning 2). För att undvika att problemen förvärras har ett omfattande reformarbete påbörjats för att skärpa regelverk och för att minska tilldragningsfaktorerna till Sverige. För att vända utvecklingen och skapa förutsättningar för integration är det också viktigt att öka återvändandet och återvandringen. Ökade krav för att ta del av välfärden och andra rättigheter kan både bidra till att öka drivkrafterna att arbeta och att göra Sverige mindre attraktivt att stanna i för den som inte tar eget ansvar för sin integration. Ekonomiska stimulanser för ökad återvandring behöver dessutom analyseras.

Medel till Migrationsverket med anledning av kriget i Ukraina

Regeringen föreslår också att ytterligare medel avsätts till Migrationsverket för att myndigheten ska kunna hantera migrationen med anledning av kriget i Ukraina. Det s.k. massflyktsdirektivet (2001/55/EG) gäller till inledningen av 2024 och det medför att många personer fortsätter att söka tillfälligt skydd i Sverige.

Fördjupning 2 Effekter av den tidigare förda migrationspolitiken

Migrationen till Sverige, särskilt den asylrelaterade, har under lång tid varit mycket hög vilket har försvårat integrationen. Det har resulterat i omfattande samhällsproblem och samhällsekonomiska kostnader, t.ex. genom arbetslöshet, bidragsberoende, bostadssegregation, kunskapsproblem i skolan och kriminalitet. En bristande integration har förstärkt problemen. Samhällsproblemen påverkar de offentliga finanserna. De senaste decenniernas stora invandring har enligt ett flertal svenska studier påverkat den offentliga sektorns finanser negativt. Den offentligfinansiella nettoeffekten är svår att beräkna exakt men studier som har gjorts tyder på att flyktinginvandring har lett till offentligfinansiella kostnader på åtminstone flera tiotals miljarder kronor.

Utrikes födda är tydligt överrepresenterade bland arbetslösa

Hur snabbt nyanlända etableras på arbetsmarknaden är avgörande för invandringens effekter på samhällsekonomin. Etableringsmönstret varierar mellan olika grupper och beroende på ursprungsland. Skillnader i formell utbildningsnivå skulle kunna vara en förklaring, men förklarar bara en viss del av skillnaderna i etableringsmönstret. Utöver ursprungsland tenderar etableringen att gå snabbare för nyanlända som var unga när de kom till Sverige och för dem som kom under en högkonjunktur. Det finns också skillnader i etableringstakt beroende på var i Sverige den nyanlända är bosatt. Sedan

etableringsreformen 2010 infördes har nyanländas etableringstakt på arbetsmarknaden gradvis förbättrats. Sedan pandemin har sysselsättningsgraden bland utrikes födda mellan 20–64 år ökat relativt snabbt och är också tydligt högre än före pandemin (se även avsnitt 3.9). Det finns dock alltså en skillnad i sysselsättningsgraden mellan inrikes och utrikes födda, s.k. sysselsättningsgap. Utrikes födda utgör omkring hälften av de arbetslösa. Arbetslösheten för personer mellan 20–64 år var under 2022 i genomsnitt ca 3 procent för inrikes födda och ca 15 procent för utrikes födda.

Det är vanligare med långvarigt ekonomiskt bistånd bland utrikes födda

Det är fler utrikes födda i åldrarna 20–64 år som har långvarigt ekonomiskt bistånd än inrikes födda i samma åldersgrupp. Utrikes födda utgör drygt tre femtedelar av samtliga i gruppen som får långvarigt ekonomiskt bistånd för personer mellan 20–64 år. Andelen långvariga mottagare i gruppen utrikes födda var fyra gånger högre än i gruppen inrikes födda under 2021. Även bland hushåll med barn är ekonomiskt bistånd vanligare för utrikes födda än för inrikes födda. Av de hushåll med barn som fick ekonomiskt bistånd under minst 10 månader 2022 var knappt 80 procent utrikes födda.

Skolans kompensatoriska uppdrag har blivit svårare än tidigare

Elever som har invandrat i senare åldrar och från länder med mindre utvecklade utbildningssystem har relativt svåra förutsättningar i skolan. Det innebär att den svenska skolans kompensatoriska uppdrag har blivit svårare än tidigare. Av eleverna med utländsk bakgrund i årskurs 9 var det 26 procent som inte klarade kunskapskraven i svenska, matematik och engelska under läsåret 2021/22 jämfört med 10 procent för eleverna i årskurs 9 med svensk bakgrund. Detta är också en delförklaring till Sveriges sjunkande resultat i flera internationella kunskapsmätningar under delar av 2000-talet samt ökade skillnader mellan skolor.

Utrikes födda är överrepresenterade bland brottsmisstänkta

När det gäller brottslighet är det drygt dubbelt så vanligt att utrikes födda misstänks för brott jämfört med inrikes födda. Personer med utländsk bakgrund, både utrikes födda och barn till utrikes födda, är även överrepresenterade bland misstänkta för grovre brottslighet så som dödligt våld och rån. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) menar att faktorer som förknippas med brottslighet bl.a. är låg utbildningsnivå, inkomst och bostadssegregering. Dock förklaras inte hela överrepresentationen för gruppen med utländsk bakgrund av dessa faktorer.

Integrationspolitiken ska bli effektivare

Integrationsproblemen påverkar hela samhället och resultatet har blivit ett utbrett utanförskap bland många utrikes födda, men också bland barn och ungdomar födda i Sverige. Integrationen har försvårats av en alltför stor invandring till Sverige under lång tid. Integrationspolitiken behöver i högre grad bidra till att alla som kan ska stå till arbetsmarknadens förfogande och anstränga sig för att bli självförsörjande, lära sig svenska och bli en del av den svenska gemenskapen. Den som långvarigt befinner sig i Sverige ska ta ansvar för att bli en del av samhället.

Det behövs fler krav på språkkunskaper och självförsörjning

Alldeles för många utrikes födda står långt ifrån arbetsmarknaden. Integrationspolitiken behöver genomsyras av tydliga krav och förväntningar på att människor ska bli självförsörjande. Regeringen avser att införa etableringsjobb, som ska förbättra nyanländas möjligheter på arbetsmarknaden. Regeringen avser även att skärpa

aktivitetskraven på arbetssökande och att höja kraven för kvalificering till den svenska välfärden. I många fall är bristande kunskaper i svenska en del av orsaken till arbetslöshet. Därför vill regeringen stärka undervisningen i svenska för invandrare (sfi) med inriktning mot högre krav och högre kvalitet. Regeringen avser bl.a. införa krav på en skyndsam bedömning av nyanländas kunskaper inom sfi och införa krav på dokumentation av kommunernas uppsökande insatser för deltagande i sfi. Regeringen föreslår även att stödet till kommuner som erbjuder sfi till skyddsbehövande från Ukraina förlängs.

Särskilda insatser för områden med stort utanförskap

Konsekvenserna av bristande integration påverkar hela samhället, men drabbar särskilt de människor som lever i områden som karakteriseras av utanförskap. Det handlar om områden där bl.a. arbetslösheten är hög, bidragsberoendet högt, skolresultaten dåliga, hälsoproblemen stora och trångboddheten utbredd. Regeringen föreslår att medel avsätts för det fortsatta arbetet med geografiskt indelad statistik för att göra det lättare att identifiera områden i behov av särskilda insatser. Utsatthet för kriminalitet skapar otrygghet. Regeringen föreslår därför att medel avsätts till kommuner med utsatta områden för att motarbeta nyrekrytering till kriminella gäng.

Hedersrelaterat våld ska motarbetas

Regeringen föreslår ytterligare medel till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt könsrelaterat våld. För att kunna vidta ändamålsenliga åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck behövs mer kunskap. Regeringen ser därmed ett behov av att kartlägga förekomsten av bl.a. barnäktenskap och tvångsäktenskap.

Sveriges klimatpolitik ska vara effektiv och ambitiös

Klimatpolitiken ska vara ambitiös och effektiv, samt ta hänsyn till människors och företags möjligheter att leva och verka i hela landet. Elkonsumtionen förväntas öka kraftigt när Sverige elektrifierar större delar av industrin och transportsektorn. Klimatomställningen kräver därför en förstärkning av elproduktionen. Sverige behöver därför planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 terawattimmar (TWh) år 2045. För att tillgodose Sveriges behov av fossilfri energi lägger regeringen om energipolitiken. Den klimatpolitiska handlingsplanen tas fram under hösten 2023 enligt klimatlagen och utvecklar regeringens samlade klimatpolitik under mandatperioden. I handlingsplanen kommer regeringen bl.a. presentera förslag på analyser av effektiva åtgärder och styrmedel.

Hela Sverige ska få en trygg elförsörjning

Regeringen vill att elsystemet ska byggas ut så att människor och företag i hela Sverige får en trygg elförsörjning med stabila och konkurrenskraftiga elpriser. En förankrad energiplanering såväl som kortare tillståndprocesser behövs för att investeringar i elproduktion och eldistribution ska hålla jämna steg med elanvändningen. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för stöd till energiplanering på nationell, regional och lokal nivå.

Kärnkraften ska ha en avgörande roll både i att återupprätta en leveranssäker och trygg elförsörjning och i att åstadkomma en effektiv klimatomställning. Regeringen har därför lämnat förslag om att utvidga möjligheterna att uppföra och driva nya kärnkraftsreaktorer. Från och med 2024 tillåts fler reaktorer och reaktorer på fler platser. Det är viktigt att både ny och befintlig kärnkraft kan planeras långsiktigt och med stabila förutsättningar. För att förbättra förutsättningarna för ny kärnkraft föreslår regeringen bl.a. att medel avsätts till Strålsäkerhetsmyndigheten för att

säkerställa kompetensförsörjning för ny kärnkraft. Regeringen föreslår också en ny kreditgarantiam för kärnkraft.

Utsläppen ska minska genom elektrifiering och ny teknik

För att uppnå kostnadseffektiva utsläppsminskningar och stimulera investeringar i grön teknik föreslår regeringen en förstärkning av det generella klimatinvesteringsstödet Klimatklivet. Regeringen tar också ytterligare steg för att minska utsläppen genom att snabba på omställningen av industrin genom en förstärkning av Industriklivet. Dessutom föreslår regeringen ett förlängt stöd för produktion av gödselbaserad biogas, vilket bedöms minska utsläppen från jordbruket.

Utöver förstärkningen av Klimatklivet föreslår regeringen ytterligare åtgärder för att öka elektrifieringen av transportsektorn, bl.a. medel för utveckling av laddinfrastruktur. För att fasa ut äldre bensin- och dieseldrivna bilar föreslår regeringen att en tillfällig skrotningspremie införs för den som skrotar sin bil till förmån för en elbil. Regeringen avser även att genomföra en bred översyn av skattevillkoren för lågutsläpps-bilar.

Regeringen tar också ytterligare steg för att minska utsläppen genom att föreslå en förstärkning av de s.k. klimatpremierna. Klimatpremierna är ett marknadsintroduktionsstöd för eldrivna och andra typer av miljövänliga tunga fordon och arbetsmaskiner. Därtill kommer regeringen att se över de stödberättigade fordons-typerna till klimatpremierna. Regeringen föreslår också ett nytt tillfälligt stöd för att främja marknadsintroduktion av eldrivna lätta lastbilar.

Som regeringen tidigare har aviserat kommer reduktionsplikten sänkas till 6 procent under 2024–2026. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen om reduktionsnivåer för 2027–2030. Vilka krav som bör ställas på drivmedelsleverantörer för att minska utsläppen av växthusgaser för 2027–2030 bör analyseras vidare.

Klimatpåverkan kan minska genom att fånga in och lagra koldioxid

En viktig pusselbit i klimatomställningen kommer att vara uppbyggnaden av kapacitet för koldioxidinfångning. Teknik för att fånga in och lagra koldioxid kommer att behövas för utsläpp som inte går att undvika, t.ex. inom cementtillverkningen. Dessutom behövs tekniken för att kompensera för annan klimatpåverkan som går att minska, men inte eliminera, t.ex. utsläpp av metan och lustgas från jordbruket eller flygets höghöjdseffekter. Under 2024 kommer regeringen att lämna förslag till riksdagen om nedsatt energiskatt för el som används för infångning av koldioxid för lagring.

Miljöarbetet ska bli effektivare

Att bekämpa och förhindra miljöförstöring mer effektivt är en central fråga för regeringen. Sverige ska ha en hög ambition i arbetet med naturvård, biologisk mångfald och ekosystemtjänster såväl nationellt som internationellt och inom EU. Det är också viktigt att miljöpolitiken inte i onödan försvårar människors vardag. Regeringen föreslår därför att skatten på plastbärkassar avskaffas. Regeringen föreslår också att medel avsätts till åtgärder för en bättre havs- och vattenmiljö, för att stärka arbetet med att återställa våtmarker och till ökat skydd av värdefull natur.

För att Sverige ska kunna möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft krävs snabba och förutsebara tillståndprocesser. Regeringen föreslår därför att medel tillförs en effektivare miljöprövning med kortare handläggningstider.

Statens resurser ska användas mer effektivt

Svenska folket ska få bättre valuta för sina skattepengar. För att det ska finnas resurser till statens kärnverksamheter behöver statens verksamhet vara effektiv. Regeringen skärper också arbetet med att komma till rätta med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Antalet myndigheter bör minska

För att öka effektiviteten i statsförvaltningen bedömer regeringen att antalet myndigheter bör minska. Regeringen kommer därför att pröva följande sammanslagningar:

- Statskontoret inordnas i Ekonomistyrningsverket
- Myndigheten för stöd till trossamfund inordnas i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Konstnärsnämnden inordnas i Statens kulturråd
- Fastighetsmäklarinspektionen inordnas i Konsumentverket
- Myndigheten för arbetsmiljökunskap inordnas i Arbetsmiljöverket

Regeringen avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att återkomma med förslag på hur sammanslagningarna kan genomföras. Som utgångspunkt bör den mindre myndigheten inordnas i den större, men andra alternativa utformningar kan också övervägas. Regeringen kommer även att genomföra en översyn av analys- och utvärderingsmyndigheterna i syfte att genomföra sammanslagningar. Regeringen vill också se över hur det statligt finansierade företagsfrämjandet kan bli så effektivt och ändamålsenligt som möjligt.

Statens utgifter ska minska med en generell besparing

Regeringen vidtar ett antal åtgärder för att minska statens utgifter, bl.a. föreslås en generell besparing i statsförvaltningen för att stimulera effektivisering och bidra till finansieringen av nya reformer. Besparingen motsvarar en neddragning om 1 procent på förvaltningsanslag och andra anslag av förvaltningskaraktär, och en neddragning om 0,5 procent på utbildnings- och forskningsanslag inom högskolesektorn. Ett antal särskilt prioriterade anslag har undantagits, t.ex. för försvar och rättsväsende. Besparingen på respektive anslag redovisas i utgiftsområdesavsnitten.

Antalet riktade statsbidrag till kommunsektorn behöver minska

Administrationen i kommuner och regioner har ökat till följd av utvecklingen av den statliga styrningen. Bland annat har antalet riktade statsbidrag ökat över tid, vilket har lett till att kommunsektorn behöver lägga mer tid och resurser på administration istället för på verksamheten. För att tydliggöra och effektivisera statens styrning av kommunsektorn behöver antalet riktade statsbidrag ses över.

Regeringen bedömer att alla riktade statsbidrag till specifika områden inte är effektiva och kommer därför att se över de riktade statsbidragen till kommunsektorn i syfte att minska dem till antalet. Regeringen bedömer däremot att det finns ett fortsatt behov av att rikta statsbidrag till specifika områden. Inom sjukvården ska utgångspunkten vara att statliga medel som huvudregel är prestationsbaserade med tydlig uppföljning.

Ytterligare åtgärder för att effektivisera statens verksamhet

Regeringen vidtar även andra åtgärder för att effektivisera statens verksamhet. Som en del av en större översyn av tandvården föreslår regeringen justeringar i utformningen av statliga tandvårdsstödet och åldersgränsen för avgiftsfri tandvård. Regeringen avser

också att se över regelverket för rättsliga biträden i syfte att dämpa den samlade kostnadsutvecklingen, samtidigt som stödet till de mest utsatta brottsoffren ges ökat fokus.

Regeringen föreslår även åtgärder för ett mer effektivt utnyttjande i bl.a. föräldraförsäkringen och studiestödet. Dessutom föreslår regeringen att minska vissa statsbidrag och ersättningar till kommunsektorn och studieförbunden, samt att avskaffa ersättningen för höga sjuklönekostnader.

Ytterligare åtgärder vidtas för att minska felaktiga utbetalningar

För att värna legitimiteten i och förtroendet för välfärdssystemen och andra offentliga stödsystem är det avgörande att utbetalningar enbart sker till personer och företag som är berättigade till stöd. Regeringen prioriterar därför att stärka myndigheternas arbete med att minska felaktiga utbetalningar från offentliga stödsystem och att motverka skattefusk. Regeringen avser även att lämna förslag som innebär att myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor som arbetar mot felaktiga utbetalningar ska få utökade möjligheter att dela information.

Regeringen avser att flytta ansvaret att betala ut ersättning från lönegarantin till Skatteverket för att förbättra kontrollen och därigenom motverka missbruk av lönegarantin. Regeringen föreslår även att det under tiden genomförs en större översyn av lönegarantisystemet. Som ytterligare åtgärder i syfte att minska felaktiga utbetalningar och skuldsättning avser regeringen att föreslå att bostadsbidrag och underhållsstöd ska baseras på mer aktuella inkomstuppgifter samt att arbetslöshetsförsäkringen bör bli inkomstbaserad. Dessutom har regeringen som ambition att säkerställa att nya statliga stöd, t.ex. den nya skrotningspremien, utformas på ett sätt som minskar riskerna för brott och felaktiga utbetalningar.

Den 1 januari 2024 inrättas Utbetalningsmyndigheten. Myndigheten ska arbeta med att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott utifrån ett helhetsperspektiv och förväntas kunna motverka felaktiga utbetalningar som enskilda myndigheter i dag har svårt att upptäcka. För att säkerställa att det finns goda möjligheter till att dela information med och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten föreslår regeringen också att ytterligare medel tillförs vissa andra myndigheter.

Skatterna på spel och tobak bör ändras

Regeringen kommer föreslå att skatten på spel ska höjas. Regeringen kommer även att föreslå att skatten på de flesta tobaksvaror ska höjas, men att skatten på tobakssnus ska sänkas.

1.5 Effekter av regeringens politik

Effekter på arbetsmarknaden

Regeringens föreslagna och aviserade åtgärder bedöms sammantaget minska arbetslösheten och öka sysselsättningen i ekonomin som helhet. Däremot bedöms förslagen innebära att antalet arbetade timmar utvecklas långsammare.

Sysselsättningen bedöms främst öka till följd av det kommande förslaget om förstärkt jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare, eftersom förslaget leder till att det lönar sig bättre att arbeta. Jobbskatteavdraget bedöms leda till att fler kommer att delta på arbetsmarknaden och det medför en ökad sysselsättning på sikt. Förslaget om etableringsjobb förväntas leda till att kostnaderna för att anställa nyanlända och långtidsarbetslösa sänks, vilket förväntas leda till en ökad efterfrågan att anställa dem som omfattas av reformerna. Förslaget bedöms därför i viss mån leda till högre

sysselsättning på lång sikt. Samtidigt minskar sysselsättningen något till följd av förslaget om att minska introduktionsjobb. Den slopade nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för 15–18-åringar innebär att arbetsgivarens kostnader för att anställa ungdomar i denna åldersgrupp ökar, vilket bedöms innebära en minskning av sysselsättningen i gruppen.

Det kommande förslaget om förstärkt jobbskatteavdrag bedöms också öka antalet arbetade timmar, medan den pausade uppräkningsgränsen för statlig skatt bedöms leda till en minskning av antalet arbetade timmar. Förslaget om fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan bedöms också påverka antalet arbetade timmar eftersom det kan innebära minskad sysselsättning då individen lämnar arbetskraften under studietiden. Satsningen på fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan bedöms däremot förbättra matchningen på arbetsmarknaden och bidra till högre produktivitet på lång sikt.

Förslagen om tillfälligt ökade medel till Arbetsförmedlingen och fler platser på den yrkesinriktade vuxenutbildningen väntas kunna bidra till lägre arbetslöshet på lång sikt, eftersom förslagen bidrar till att den kortsiktiga arbetslösheten hålls nere. Ökade medel till Arbetsförmedlingen bedöms också bidra till att upprätthålla de arbetslösas sökaktivitet och genom fler platser inom den yrkesinriktade vuxenutbildningen förbättras de arbetslösas yrkeskunskaper.

Fördjupning 3 Det behövs ett mått som mäter självförsörjning

Den svenska välfärdsmodellen bygger på att alla som kan arbeta ska arbeta. De allra flesta i arbetsför ålder i Sverige arbetar och kan försörja sig på sin inkomst. Samtidigt är det många som inte arbetar, utan är beroende av de ersättningar som de offentliga trygghetssystemen erbjuder. Det medför stora samhällskostnader i form av bl.a. uteblivna skatteintäkter och höga utgifter för bidrag och transfereringar. Kostnaderna minskar i sin tur utrymmet för att förbättra kvaliteten i de offentliga välfärdstjänsterna som exempelvis skola, vård och omsorg.

Att vara självförsörjande har också en vidare betydelse då det leder till ekonomisk självständighet, ett minskat utanförskap och kan bidra till att den enskilde blir en del av samhällsgemenskapen. Det innebär ökad frihet och ökade möjligheter för enskilda och familjer att bestämma över den egna vardagen.

Ett långvarigt bidragsberoende riskerar att leda till utanförskap

De offentliga trygghetssystemen har utformats för att ge ekonomisk trygghet under perioder i livet då försörjning från egen inkomst inte är möjlig, så som vid sjukdom och arbetslöshet. Trygghetssystemen kan dessutom bidra till att öka enskildas möjligheter att bli självförsörjande. Exempelvis har föräldraförsäkringen underlättat för många att kombinera arbete och familjeliv. Ett långvarigt bidragsberoende innebär dock stora risker för den enskilda att hamna långt från arbetsmarknaden och för att fastna i utanförskap. Vissa grupper bedöms dessutom ha svårare än andra grupper att bli självförsörjande. En grupp som har särskilt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, och därmed bli självförsörjande, är utrikes födda och särskilt utrikes födda kvinnor.

Arbetslinjen behöver kunna följas upp

För att kunna föra en ändamålsenlig politik är det viktigt att det finns statistiska underlag som ger en tillfredsställande beskrivning av såväl sysselsättningen som av individers möjligheter att försörja sig. Det officiella måttet på sysselsättningen i Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU) mäter om individer är

sysselsätta minst en timme under en referensvecka, utan hänsyn till inkomstnivå. Sysselsättningen ger därmed ingen bild av hur många som arbetar i sådan omfattning att de kan leva på sin lön.

Trots en hög sysselsättningsgrad i Sverige är det fortfarande många som saknar tillräcklig inkomst för sin egen försörjning. Det saknas dock ett statistiskt mått som mäter hur många det rör sig om. Regeringen avser därför att ta fram ett självförsörjningsmått som visar andelen självförsörjande i befolkningen och som kan komplettera sysselsättningsmättet. Ett mått på självförsörjning blir särskilt relevant för analyser av grupper som står långt från arbetsmarknaden. Mättet ska även kunna användas som underlag vid utformningen av reformer för att fler ska komma i arbete eller för att redan sysselsatta ska öka sitt arbetsutbud för att bli självförsörjande, vilket är en förutsättning för en fortsatt generös och gemensamt finansierad välfärd.

Att ta fram ett mått för självförsörjningsgrad är komplext

Att mäta graden av självförsörjning i den arbetsföra befolkningen är komplext, och ett flertal avvägningar behöver göras. Att försörja sig själv är inte nödvändigtvis samma sak som att vara etablerad på arbetsmarknaden. Till exempel kan en person vara etablerad på arbetsmarknaden utan att ha tillräcklig försörjning. Omvänt kan en person ha tillräcklig försörjning utan att arbeta. Ett mått på självförsörjning behöver därför ta hänsyn till att fler inkomster än inkomst från arbete kan bidra till den egna försörjningen, t.ex. kapitalinkomst och pension, men även vissa arbetsrelaterade ersättningar, främst sjukförsäkringen och den inkomstrelaterade delen av föräldraförsäkringen. Vidare behöver en lägsta inkomstnivå definieras för när en individ kan antas vara självförsörjande. Regeringen avser att återkomma med ett förslag på hur självförsörjning ska mätas och följas upp.

Många är inte självförsörjande

Exempel på hur ett självförsörjningsmått kan utformas utifrån olika inkomstgränser och olika inkomstslag redovisas i avsnitt 3.9. Vid t.ex. en inkomstgräns på 140 000 kronor var 75 procent av befolkningen mellan 20–64 år självförsörjande genom arbete 2021. Andelen självförsörjande ökar till 78 procent om kapitalinkomster, pension och vissa arbetsrelaterade ersättningar inkluderas utöver arbetsinkomsten. Självförsörjningsgraden beräknas därmed vara lägre än sysselsättningsgraden, som enligt AKU var 81 procent 2021. Andelen personer som inte når upp till en självförsörjande inkomstgräns på 140 000 kronor beräknas till ca 17 procent, vilket motsvarar knappt 985 000 personer 2021. Resterande ca 5 procent är heltidsstuderande som exkluderas från mättet.

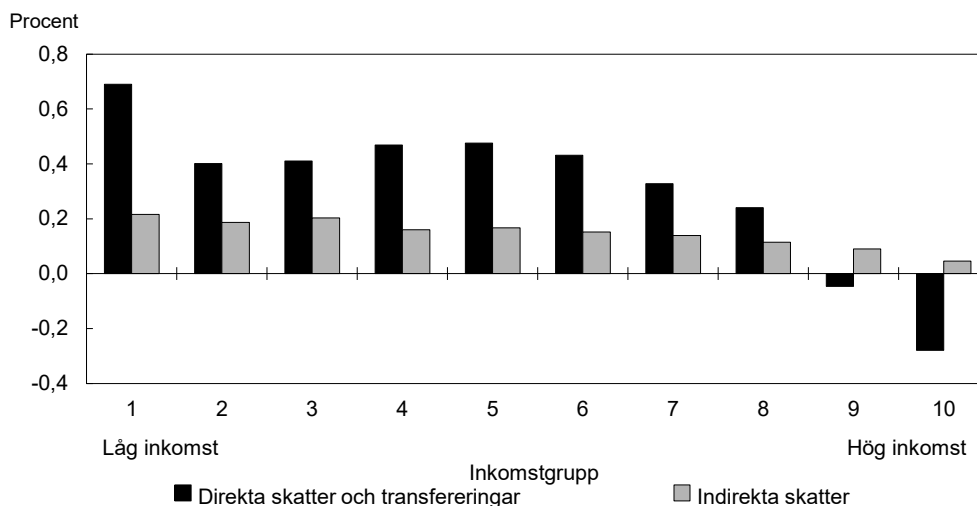
Effekter på inkomstfördelningen

Regeringen föreslår flera åtgärder som påverkar hushållens ekonomiska standard. Hushållens ekonomiska standard väntas öka med 5,4 miljarder kronor, eller i genomsnitt 0,2 procent, till följd av de beräkningsbara åtgärder som regeringen föreslår. Exempel på en sådan åtgärd är det kommande förslaget om jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare. Dessutom föreslår regeringen flera förändringar av indirekta skatter, t.ex. de kommande förslagen om sänkt skatt på bensin och diesel. Förslagen om förändrade indirekta skatter påverkar inte hushållens disponibla inkomster, men medför att hushållens konsumtionsmöjligheter beräknas öka med 3,6 miljarder kronor. I diagram 1.2 redovisas åtgärdernas effekter på hushållens ekonomi i olika delar av inkomstfördelningen.

Regeringens föreslagna reformer har olika fördelningsprofil, men sammantaget har de förslag som påverkar den ekonomiska standarden en tydlig utjämnande fördelnings-

profil. Den ekonomiska standarden ökar procentuellt sett mest i den nedre delen av inkomstfördelningen och allra mest i den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard. I de båda översta inkomstgrupperna minskar den ekonomiska standarden till följd av regeringens förslag. Det är främst förslagen om den pausade uppräkningsgränsen för statlig inkomstskatt och det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag som påverkar fördelningsprofilen. Som framgår av diagram 1.2 har även den föreslagna sänkningen av skatten på bensin och diesel, som är indirekta skatter, störst betydelse i den nedre delen av inkomstfördelningen.

Diagram 1.2 Effekter på hushållens ekonomi till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

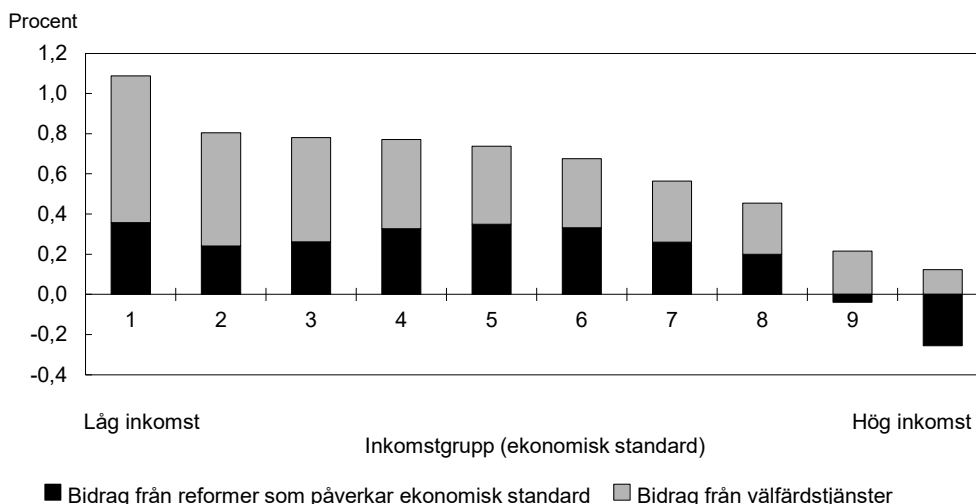
Anm.: Ekonomisk standard definieras som hushållens sammanlagda inkomster från arbete, kapital och transfereringar minus direkta skatter, justerat för försörjningsbörda. Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Beräkningarna inkluderar effekter 2024 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Individens levnadsvillkor påverkas också av regeringens förslag om förstärkta resurser till individuella välfärdstjänster så som vård, skola och omsorg. För att få en mer fullständig bild av politikens effekter kan ett utökat inkomstbegrepp användas. Ett sådant utökat begrepp inkluderar såväl ekonomisk standard som de resurser som läggs på offentligt finansierade välfärdstjänster. Samtidigt är den utjämning av livschanser som sker genom välfärdstjänster, inte minst utbildning, svår att mäta. Välfärdstjänsterna har en vidare betydelse för både individer och samhället i stort än vad som framgår av de beräkningar som görs i denna proposition.

Sammantaget har de förslag som påverkar det utökade inkomstbegreppet en tydligt utjämnande fördelningsprofil. Den utökade inkomsten ökar mest i den nedre delen av fördelningen och allra mest för den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard. Effekterna av de förslag som påverkar den utökade inkomsten redovisas i diagram 1.3. Regeringens förslag innebär att resurserna för individuella välfärdstjänster ökar med totalt 17 miljarder kronor. Tillsammans med förslagen som påverkar ekonomisk standard bedöms de sammantaget leda till att den utökade inkomsten i genomsnitt ökar med 0,4 procent.

Diagram 1.3 Effekter på utökad inkomst i olika inkomstgrupper till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

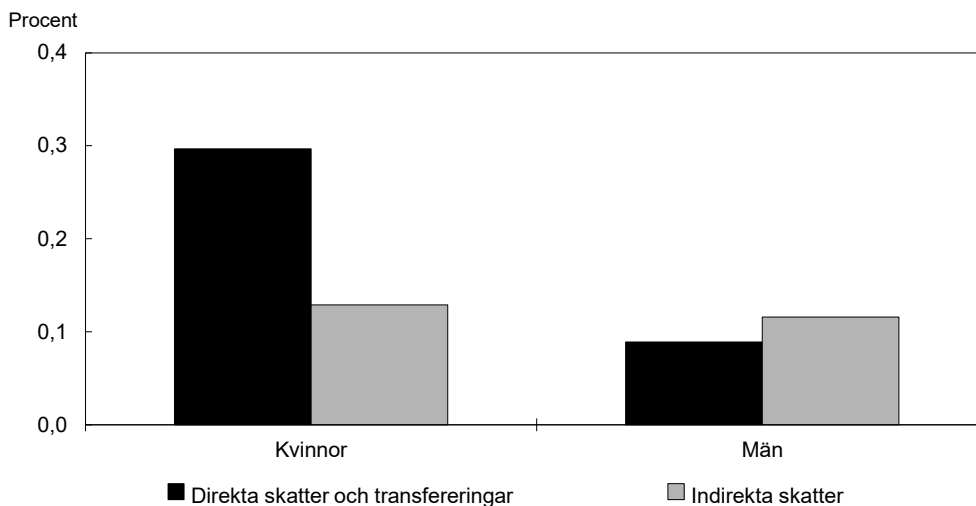
Anm.: Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Beräkningarna inkluderar effekter 2024 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition. Effekterna beräknas i förhållande till gällande regler (för disponibel inkomst) och senast beslutade anslagsnivå (för välfärdstjänster).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Effekter på ekonomisk jämställdhet

Regeringens föreslagna och aviserade åtgärder bedöms sammantaget öka kvinnors individuella disponibla inkomst mer än mäns. Förslagen bedöms därför bidra till att öka den ekonomiska jämställdheten. Det är främst det förstärkta jobbskatteavdraget för låg- och medelinkomsttagare och den pausade uppräkningsgränsen för statlig inkomstskatt som bidrar till detta resultat (se diagram 1.4).

Diagram 1.4 Effekt på individuell disponibel inkomst för kvinnor och män till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

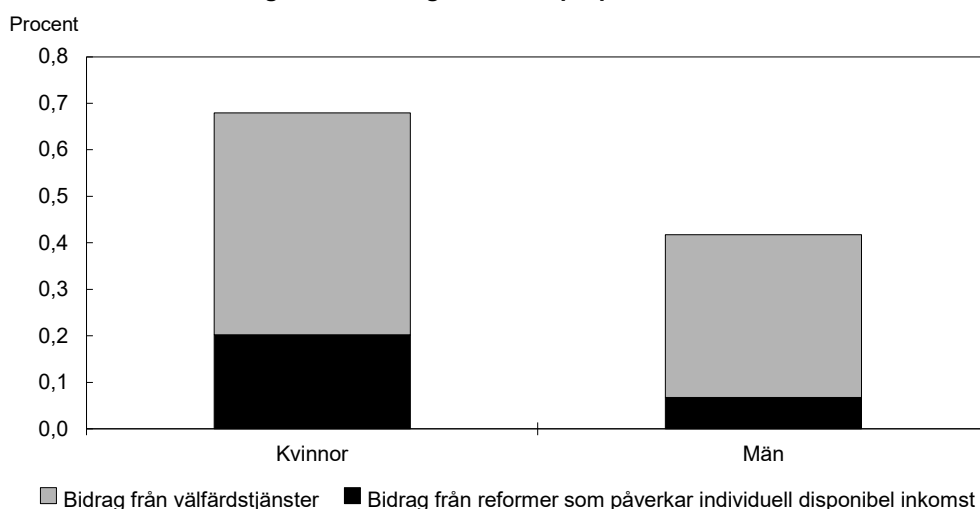
Anm.: Beräkningarna inkluderar effekter 2024 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Regeringens förslag om ökade resurser till välfärdstjänster bedöms tillfalla kvinnor i högre utsträckning än män. Detta beror främst på regeringens förslag om förstärkta generella statsbidrag till kommuner och regioner samt ytterligare medel till utbildning och hälso- och sjukvård. Tillsammans med förslagen som påverkar den disponibla inkomsten bedöms de sammantaget leda till att kvinnors individuella utökade inkomst

i genomsnitt ökar med 0,7 procent, medan mäns individuella utökade inkomst i genomsnitt ökar med 0,4 procent (se diagram 1.5).

Diagram 1.5 Effekt på individuell utökad inkomst för kvinnor och män till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

Anm.: Beräkningarna inkluderar effekter 2024 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition. Effekterna beräknas i förhållande till gällande regler (för disponibel inkomst) och senast beslutade anslagsnivå (för välfärdstjänster).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Effekter på klimatet

Vissa av regeringens föreslagna och aviserade åtgärder bedöms öka utsläppen, t.ex. sänkningen av skatten på bensin och diesel och en förlängning av den tillfälligt utökade skattenedsättningen på jordbruksdiesel. Regeringen bedömer dock att de kommande förslagen är nödvändiga i det nuvarande ekonomiska läget för att säkerställa att de höga bränslepriserna inte urholkar hushållens ekonomi och för att stödja näringslivet. Det senare eftersom priset på flera viktiga insatsvaror inom de areella näringarna ökat kraftigt, inte minst på grund av kriget i Ukraina.

Regeringen föreslår samtidigt en rad åtgärder som bedöms bidra till en positiv klimatpåverkan och därmed till att nå Sveriges klimatmål om nettonollutsläpp 2045. Regeringens förslag om att förlänga och förstärka det generella klimatinvesteringstödet Klimatklivet bedöms bidra till kostnadseffektiva utsläppsminskningar. Förslagen om förstärkta och nya marknadsintroduktionsstöd, s.k. klimatpremier, bedöms bidra till att minska utsläppen från transportsektorn respektive utsläppen från arbetsmaskiner. Även förslaget om införandet av en tillfällig skrotningsskatt bedöms minska utsläppen från transportsektorn. Den föreslagna förlängningen av stödet till produktion av gödselbaserad biogas bedöms minska utsläppen från jordbruket. Den föreslagna förstärkningen av Industriklivet bedöms bidra till industrins klimatomställning och därmed minska industrins klimatpåverkan på sikt.

De medel som föreslås tillföras för utveckling och samordning av laddinfrastruktur bedöms effektivisera och stimulera den fortsatta utbyggnaden av infrastrukturen, vilket är en viktig förutsättning för att öka elektrifieringen av transportsektorn. De åtgärder som regeringen föreslår i energisektorn bedöms bidra till produktion av fossilfri el, vilket är en viktig förutsättning för klimatomställningen. Regeringens förslag att avsätta medel för en effektivare miljöprovning bedöms bidra till mer effektiva tillståndprocesser och kortare handläggningstider, vilket är en annan viktig förutsättning för att klimatomställningen ska gå att genomföra.

För att bidra till riksdagens klimatmål om nettonollutsläpp senast 2045, och negativa utsläpp därefter, krävs åtgärder som bidrar till att upptaget av växthusgaser är större än utsläppen. Regeringens förslag om att stärka arbetet med att återställa våtmarker och skydda värdefull natur bedöms bidra till detta.

År 2030 bedöms den direkta utsläppsminskningen vara ca 0,6–1 miljon ton koldioxid-ekvivalenter. En bredare redovisning av de bedömda effekterna på utsläppen av vissa reformer i denna proposition finns i bilagan Klimatredovisning till utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.